

BAJAI HONPOLGÁR

Várostörténeti és Környezetvédő lap

2001. december

XII. évfolyam 12. (134.) szám

Ára: 100 Ft

B. MIKLI FERENC: *Fekete Madonna* (1975)

Színek és évek

címmel

nyílt-tárlat Baján, a Nagy István Képtárban (Arany János utca 1.)

B. Mikli Ferenc festőművész, városunk díszpolgára születésének 80. évfordulója alkalmából

Stevie Wonder

A cím azt a várakozást keltheti, hogy a világhírű rockzenésről lesz szó. De nem róla szándékozom írni, hanem a legnagyobb példányszámú kanadai napilap, a Torino Star egyik megbecsült munkatársáról, aki a művészeivel azonos nevet, amelyet Csoda Pityunak magyarázhatnánk, szedőterembeli kollégáitól kapta. Közkelettségét jelzi, hogy hívták Villámkéznek is, olykor pedig csak úgy emlegették: a vágázó magyar. Amikor 1991-ben, huszonkét éves munkaviszony után elköszönt a Startól és nyugalomba vonult, a lap egy számának teljes oldalát szentelte búcsúztatására. A szeretetteljes humorral megfogalmazott „vezércikk” a kanadai nyomdászokörök élő legendájaként aposztrofálta, majd ismertette életútját, amely Bajától vezetett (vagy inkább kanyargott) a messzi Torontóig.

Várfi István, mert róla van szó, a neves bajai Vancsura-Várfi pékdinasztiából származik. Gondtalan gyermekkorának állomásai: a zárdai óvoda, a gyakorló elemi iskola, majd hét év a III. Béla Gimnáziumban. De 1950-ben egycsapásra minden megváltozott: az ő családjára is lesújtott a Rákosi-rendszer terrorja. Akkor már vendéglősként működő édesapját azonnali hatállyal kiutasították a városból (a többi tizenöt vendéglőssel együtt), és a család számára Békés megye szarvasi járásában jelöltek ki kényszerlakóhelyet. Rendőri felügyelet alatt, munka nélkül sínylődött a család. István szerencsére, ha másutt is,

befejezhette gimnáziumi tanulmányait, de a következő években másodosztályú állampolgárként kellett élnie saját hazájában. Nem csoda, hogy 1957 januárjában úgy gondolta, másutt kell keresnie a boldogulást. Vállalva a kockázatot, feleségével és héthónapos kislányával nekivágott a jugoszláv határnak.

1957 nyarán érkeztek Torontóba. Nem volt könnyű megkapaszkodni, gyökereket ereszteni. De „Csoda Pityu” néhány év alatt elsajátította a nyelvet, kitanulta a nyomdászatot: egzisztenciát teremtett. Elhelyezkedett egy kisebb lapnál, közben magyar nyelvű sportújságot szerkesztett, aktív tagja lett a torontói egyetem magyarokból alakult vízilabdacsapatának, lelkesen követte a futballvilág híreit (különös figyelemmel a magyarországiakat), nevelte Ildikó lányát, és 1964-ben elhelyezkedett a Torino Starnál. A többi, ahogyan az említett cikk írója fogalmaz, már történelem. A Star külleme egyre jobb lett, Ildikó felnőtt, és unoka is érkezett a családba. Szerkesztőségünknek írt levelében a boldog nagyapa örömmel üdvözlölte, hogy idén februárban már a tizennyolcadik évét töltötte be.

Várfi István élete nagy részét Kanadában élte, éli, de eleven emlékek és máig tartó kapcsolatok ezernyi szálával kötődik a szülőföldhöz. 1980 óta a Ciszterci Öregdiákok Észak-amerikai Szövetségének elnökeként tevékenykedik, találkozókat szervez, körlevelekben tudósít ottani és hazai eseményekről, új tagok után kutat a világ-

ban. Szülővárosára is figyel: „Szívesen olvasgatom a Bajai Honpolgár havi magazint. Sok szép, kedves történet van benne. Mind ismerős, osztálytárs, iskolatárs, aki ír benne.” Szeretettel őrizget régi fotókat a hajdan volt, felhőtlen gyermekkoráról. Az egyik másolatban megküldött képen egy fészakalja 3-6 éves gyereket látunk az egykori óvodából. A képet nézve akaratlanul is eltűnődünk, különösen ha ismerünk is néhányakat a fényképezőgép lenscséjéjébe fűrkésző kislányok, kisfiúk közül, hogy az elkövetkező nagy világégés után hányféle kacifántos sors, hányfelé kanyargó életút várt azokra a mit sem sejtő apróságokra.

Bálint László

A zárdai óvodásai 1939 júniusában,
Várfi István a felső sorban balról a negyedik

Helyesbítés

Legutóbbi számunkban az Alsó-Dunavölgy élővilágát ismertető cikkben sajnálatos fordítási hiba következtében esik szó egy kék zöldalgáról (Anabaena azollae), amely moszatpáfránnyal él szimbiózisban. Noha a kéalgák (kékmoszatok) a legkritikább esetben kék színűek, helyes elnevezésük mégiscsak ez, illetve napjainkban már így sem, hanem cianobaktériumoknak nevezik őket, merthogy körülhatárolt sejtmaggal még nem rendelkező, azaz prokarióta szervezetek. Angol nyelvterületen valóban a bluegreen algae kifejezést használják, a magyar nevezéktan azonban élesen elkülöníti a két, mármint a kék és a zöld rendszertani kategóriát.

A leghűségesebb városról, a „Nyugat-Magyarország” átadásával kapcsolatos történekekről az augusztusi számban dr. Dániel József tollából megjelent cikkhez kívánok kiegészítést fűzni: Milyen szerepet játszottak az ottani és akkori eseményekben a Selmecebányáról elmenekült és a magyar kultúra nyugati végvárában otthonra talált Magyar Királyi Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola hallgatói?

80 évvel ezelőtt, 1921. december 14-e és 17-e között folyt le a népszavazás és a szavazatszámítás. – Ehhez csatlakozik még egy igen szomorú évforduló is. 1918. december 14-én hajnali fél három és fél hat között hagyta el a főiskola gyalog, kocsikkal és szánkókkal Selmecebányát, hogy a 25 km-re lévő Hontnémeti vasútállomásán elérjék az onnan fél tizenkettőkor induló személyvonatot. Ugyanis Selmecebányának vasúti összeköttetése csak a Garam völgyében húzódó vasútvonallal volt, viszont Garambeszencét Luca-napján a csehek már elfoglalták. Az ottani állomásfőnök tájékoztatta erről a főiskolát, és tanácsolta a fentebbi menekülési útvonalat.

A főiskolások többek között két eseményben játszottak jelentős szerepet: a második ágfalvai ütközetben és a soproni népszavazásban.

Előbb tekintsük át hazánk legrégebb műszaki felsőoktatási intézményének történetét dióhéjban.

Mária Terézia 1763-ban alapította a bányászati akadémiát Selmecebányán. Rövid idő alatt Európa egyik legelismertebb tanintézete lett. Ezt a megállapítást támasztja alá a következő idézet: „Amikor 1794. szeptember 23-án a francia nemzeti konvent az école polytechnique-re vonatkozó javaslatot tárgyalta, az előadó a selmeci bányászati akadémiát állította példaként, mint a felső technikai oktatás legelőkeltebb intézetét, ahol a gyakorlati laboratóriumi kiképzés párosul az elméleti oktatással.” (Boleman Géza rektor, 1922.)

Az akadémiai oktatást 1808-ban (a napóleoni háborúk idején) kiterjesztették az erdőmérnöki képzésre is, létrehozták az erdészeti szakosztályt. A Selmecebányáról való kényszerű távozás után dr. Thurner Mihály, Sopron város polgármestere az 1904 óta már főiskolai rangra emelkedett intézménynek az I. világháború idején épült „Károly király” laktanyát ajánlja fel azzal, hogy amíg a város megfelelő elhelyezésről nem tud gondoskodni, addig ott működjön az iskola.

Négy év múltán a város a honvédelmi

Sopron és a selmeci főiskolások

minisztériummal egyetértésben a katonai főreáliskola épületeit átadta a főiskolának úgy, hogy az a szükséges átalakítások és átépítések után újra felszerelve és nagy veszteségeit pótolva folytathatta ismét azt, amit Selmecebányán abbahagyott.

Térjünk vissza azonban 1921 augusztusára. István király napját követően a főiskolai ifjúsági kör minden hallgatónak a következő szövegű „behívót” küldte: „Kedves Barátom! A haza hív! Kényszer nincs. Aki teheti, önként és azonnal jöjjön Sopronba, ahol ellátásáról gondoskodtunk.”

27-én a reggeli órákban kivonult a helyőrség, a magyar állam kiűrtette Sopront. Délelőtt a Pannónia Szállóban ülésezett a felkelő haditanács Friedrich István, volt miniszterelnök vezetésével. Kimondták: Nyugatot fel nem adják. 28-án déltájban a „nemigen várt” osztrákok helyett Osternburg őrnagy csendőrzászlóaljja vonult be Sopronba Kismartonból. Ágfalvánál ezen a napon a délutáni órákban esett meg az első összetűzés, melynek következtében megtorpant az osztrák megszálló haderő. 29-én a főiskolai karhatalom „tisztszázadként” csatlakozott a csendőrzászlóaljhoz, melyet gróf Sigray Antal fő kormánybiztos azzal bízott meg, hogy a rend fenntartása érdekében a várost szállja meg. A tisztszázad szeptember 7-én éjjel — civil ruhában és előzetes felderítés után — három oldalról harapófogóba fogta Ágfalvát, illetve a községben tartózkodó 450 főt kitevő osztrák csendőrséget. Bekerítésről szó sem lehetett, mert a támadók alig haladták meg a 100-at. Az osztrákok hat, a felkelők egy géppuskával rendelkeztek. Kisasszony napján hajnali 5 órakor indult meg a támadás. Heves harcok, összecsapások után, mire megvirradt, a sógorok elmenekültek egy vasúti szerelvényen.

Kik vettek részt a támadó hadműveletben?

Javarészt főiskolások, rajtuk kívül szombathelyi vasutasok, bosnyákok, sőt 15 osztrák császárhű katonatiszt is. Ők őrizték az erdőben a Brennergről hazatérő ágfalvi bányászokat, hogy azok ne riaszthatassák az ottani helyőrséget.

A három parancsnok: *Maderspach Viktor* t. százados, *Gebhardt Pál* t. százados és *Székely Elemér* t. főhadnagy, aki „vezérkari főnökként” kidolgozta a támadás

tervét. Mindhárman főiskolások. — Selmecebányáról a 650 hallgató közül 600-an vonultak be katonának, és ők tisztként szereltek le az I. világháború végén.

A győzelem ára nagy volt. Három halott: *Machatssek Gyula* erdőmérnök-hallgató, *Szechányi Elemér* bányamérnök-hallgató és *Pehm Ferenc*, aki az Osternburg zászlóalj önkéntese volt. A két súlyos sebesült: *Held Károly* erdőmérnök-hallgató és *Zorkóczy Lajos* pesti főiskolász.

Az osztrákok vesztesége három halott és tizenöt sebesült. Egy halottat hátrahagytak. *Arnold Mosch* osztrák csendőrt szeptember 10-én a három magyar halottal együtt temették el ünnepélyes körülmények között. Ekkor nem tett különbséget virágban, koszorúban a magyar és osztrák halott között a gyászoló Sopron.

Ágfalva stratégiaileg azért volt fontos Ausztria számára, mert a falutól 2 km-re voltak a soproni vízművek kútjai, és úgy gondolták: ha azokat birtokba veszik, akkor a várost megadásra kényszeríthetik. Sopront ez a győztes csata mentette meg, sőt szeptember 10-én az osztrákok az egész A-zónát kiűrtették, visszavonultak a régi határ mögé.

Feltétlenül meg kell említenem még két nevet. Az egyik részt vett a második ágfalvai ütközetben. Ő: *Husszein Ibrahim Hilmi* bányamérnök-hallgató, török származású, később Kemál Atatürk kormányában annak bányászati referense lett. A másik: a tragikus sorsú *gróf Esterházy János*, aki a magyar arisztokraták közül egyedül mint egyszerű inszurgens teljesített szolgálatot.

A következőkben az időutazásban ugorjunk 1921 novemberének végére. Ekkor a várost megszállta a Schleswig-Holstein német-dán népszavazási területekről iderendelt antant katonaság, mely negyven angol, százhusz olasz sorkatonából és százötven francia vogézi vadászból állott. A tábornoki bizottság átalakult népszavazási bizottsággá. Az osztrák delegáció nyomására törölték a főiskolásokat a szavazásra jogosultak listájáról.

Az ifjúsági kör megszervezte a hallgatókból álló propaganda-bizottságokat. Minden kerület élére egy-egy választmányi tag került, aki a melléje beosztott főiskolásokat pontos terv szerint hely- és időrendben szolgálattételre rendelte ki.

Kétórás váltással két-két főiskolás járta az utcákat elhárítandó az Ausztria mellett korteskedőket és azok röpiratait. Mások a várost övező erdőkben járőröztek hasonló céllal. Ezenkívül voltak „repülőrajok” is, akik a kocsmákat ellenőrizték, mert ezeken a helyeken folyt legzavartalanabban az osztrák agitáció.

A népszavazás napján a „házbiztosok” szép sorrendben hozták a szavazásra jogosultakat. Az öregeket és a betegeket kocsival szállították a szavazóhelyiségbe. Volt olyan brigád, amelyik egy nap hetvenhárom ilyen embert vitt a szavazó

úrnák elé. Általánosságban megállapítható, hogy a passzív szavazási jog megvonása után a főiskolások igen aktív tevékenységet fejtettek ki a Magyarországnak kedvező népszavazási eredmény eléréseért.

1922. január 10-én *Guillaume Árpád*, az új főköormánybiztos harminckét főiskolásnak „főköormánybiztossági elismerést” adott át, és hozzáfűzte, hogy a „főiskola minden polgára kiérdemelte volna ezt a kiténtető okiratot”. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a harminckettő között egy bajai is akadt. *Gáspár László*, aki 1916-ban érettségizett

a Ciszterci Rend bajai gimnáziumában, édesapja akkor a gimnázium rajztanára.

Végezetül idézem *dr. Thurner Mihály* polgármester 1922 vízkeresztjének estéjén elhangzott szavait: „Áldom a magyarok Istenét, hogy ezt a száműzött, szétvert sereget városunkba hívtam, megsegítettem, oltalmaztam, mert oly segítő társakat találtam bennük, akik már ismerve a hontalanság keserű kenyerét, teljes erejükkel, magyar szívük minden dobbanásával azon voltak, hogy nehéz munkámban a magyar Sopront diadalra segítsék.”

Simor József

Tallózás

A testvérvárosi kapcsolatok útjain

Baja és Zombor testvérvárosi együttműködése sok éves múltra tekint vissza, és számos közös rendezvénnyel, megannyi biztató eredménnyel dicsekedhet. Legutóbb, immár másodszor, a bajai és zombori térség polgári egyesületeinek képviselői találkoztak, ezúttal Baján, ahol a helybeli, Bácskai Civil Szervezetek Szövetsége volt a szíves vendéglátó. Az eseménnyel az Újvidéken megjelenő *Családi Kör* című hetilap november 1-jei száma foglalkozik kétoldalas, fényképes riportjában. *Friedrich Anna*, az írás szerzője, miután felidézi a zombori Petőfi Sándor Művelődési Egyesületben, a népszerű Kaszinóban tavaly ilyen tájt megtartott első találkozó emlékét, a továbbiakban dr. Bessenyi Sándor, a Délalföldi Civil Szervezetek Szövetsége elnökének szavaiból idéz, miszerint soknemzetiségű térségünkben a tragikus múlttal mögöttünk és a szerbiai demokratikus változások után, különösképpen az etnikumok között hidakat építve, az új körülmények között alkalmazkodni kell a gazdasági átmenetnek, a globalizációs törekvések kihívásaihoz. Mindebben a civil szervezetekre is egyre több feladat hárul, az erők összefogására van szükség határon innen és túl. E törekvések szemléltetésül *Szél Péter* polgármesterünk rámutatott, hogy az utak, határátkelők, vasúti kapcsolatok, egyszóval az infrastruktúra

rendkívül fontos, aminek megteremtése vezet el oda, hogy a Zombor–Baja több mint harmincéves testvérvárosi együttműködésével körvonalazott régió részese lehessen egy euróregións együttműködésnek. *Jovan Vujicsics*, Zombor polgármestere is egyetért ezzel: a civil szervezetek kapcsolatai az embert helyezik előtérbe, helyet adnak az új kezdeményezéseknek, amelyekben különösen fontos a gazdasági tényezők kapcsolata.

Igaz, mindezek az elképzelések a gyakorlatban csak lassan, fokozatosan válnak valóra, de — mint a találkozón is kiderült — a tapasztalatcserének és a tényleges, kölcsönösen hasznos együttműködésnek már eddig is több példája van. Már egy igazán futólagos, mindössze egy-két mondatra, tényre szorítókozó áttekintés is érzékeltetheti, hogy vannak már szervezett társadalmi erők, sőt közhasznú tevékenységet kifejtő cégek, amelyek tenni tudnak — és tesznek is — a cél érdekében. Itt említhető, hogy a Bácskai Civil Szervezetek Szövetségébe pillanatnyilag 42 polgári szervezet tartozik, ami mindenképpen tekintélyes erő; azután itt van a Felső-Bácskai Térség Gazdaságfejlesztési Kft., melyet a 38 községet felölelő Felső-Bácskai Önkormányzatok Szövetsége hozott létre, s amely a vállalkozókat és a vállalkozásokat segíti hozzá a pályázati célszövegekhez, valamint partnereket hoz össze

egy-egy vállalkozáshoz; a régióban zajló privatizációs tevékenységgel kapcsolatban is hasznos információkat cseréltek a tanácskozók; csakúgy, mint a kultúrával, karitatív tevékenységgel, egészséges életmóddal, oktatással foglalkozók népes tábora, ők úgyszintén megfogalmazták közös feladataikat. *Alekszandar Radisics*, a zombori ökológiai egyesület elnöke bajai környezetvédőkkel találkozott, akikkel az ivóvíz problémáját, másfelől a szennyvíztisztítás módjait beszélték meg; a bajai természetjárók és környezetvédők pedig szeretnék, ha egyszer lehetővé válna, hogy a Bajától Nagybaracskáig érő gyalogtúrás utat az országhatáron túlra, Bezdán érintésével Zomborig folytathatnák; igaz, a biciklitúra a jelek szerint könnyebben megy, ebben már konkrétan is megegyeztek: előbb a bajaiak mennek Zomborba, majd Baján egy igazi bajai halászléval zárul a program.

A közös munkának még számos példája van, ötletből, javaslatból, tervből pedig különösen nincs hiány, s java részük, minden bizonnyal, meg is valósul. „A civilek programjának teljesüléséről jövőre is hallunk: a bácskai térség civil szervezeteinek 3. határ menti találkozója jövőre Bezdánban tartják meg” — fejezi be írását a *Családi Kör* riportere.

Borbély János

Az Újvárosi Általános Művelődési Központ tisztelettel meghívja volt kollégáit, tanítványait alapításának

20. évfordulója

alkalmából rendezett programjaira.

Jubileumi sportrendezvények

2001. november 23. péntek

14.00 óra

fiú kosárlabdatorna

Résztevők:

Újváros, Újvárosi DSE,
Bajai K.K., Mélykút

2001. november 24. szombat

9.00 óra

leány kosárlabdatorna

Résztevők: Újvárosi DSE A,
Újváros, Paks, Újvárosi DSE B

2001. december 1. szombat

17.00 óra

öregfiúk labdarúgótorna

Résztevők:

Újváros, R-4 Lux,
Sugovica, R+M

Helye:

Újvárosi ÁMK sportcsarnok

2001. december 7. péntek

16.00 óra

„Filléres emlékeim”

intézménytörténeti kiállítás

megnyitója

az iskolagalériában

A kiállítást megnyitja

Lovrity Sándor,

intézményünk

nyugalmazott igazgatója.

Itt mutatjuk be az évforduló

alkalmából megjelent ünnepi

évkönyvünket.

2001. december 14. péntek

17.00 óra

Növendékeink ünnepi műsora

a JAMKIH Színháztermében

Egy jubileum margójára

Nemcsak egy szűkebb, hanem a város nagyobb közösségének is ünnepe az Újvárosi Általános Művelődési Központ jubileuma. Az ünneplők közé csatlakozva mondom el röviden primátust kapott gondolataimat. Azokat, amelyek személyemet az elkerülhetetlen sors jóvoltából hozzákapcsolják az intézményhez. De nemcsak egyéni érzelmi kapcsolatról van szó, hanem arról is, hogy a Bajai Honpolgár című lap alapítója és kiadója az Újvárosi Általános Művelődési Központ.

A már működő intézmény egyes munkatársainak köszönhetően, a rendszerváltáshoz kapcsolódó szellemi magatartáspezdítő hatásának eredményeként javultak egy, az újvárosi városrész számára megjelentethető, nyomtatott hírmondó kiadását. Mivel a jóakarató, de elvetélt szándékok ellenére nem lett mind a mai napig Bajának egy kívánnivaló napilapja, az újvárosiak által összehívott, érett ítélőképességű személyek azt javasolták, hogy ne csak a városrész számára, hanem Baja egészére kiterjedő havi lapot alapítsanak, s Bajai Honpolgár legyen a neve. Nemes érzelemből fakadóan az Újvárosi Általános Művelődési Központ és köréje verődve néhány lelkes lokálpatrióta merész cselekedettel megalapította 1989-ben a lapot. A két évtizedes évfordulóját ünneplő intézménynek ez egyik megbecsülésre méltó tette.

Amikor az alapítás évfordulóját ünneplik, a lap építésének régi és mai téglahordói — a szerkesztőbizottság — nevében azt kívánom, hogy tevékenységük az emlékünnep utáni évtizedekben is szerencsés kimenetelű, eredményekben gazdag legyen, mely kiváltja a város tetszését.

A lap létrehozásában segédkező, a szerkesztőbizottság jelenlegi felelős vezetőjeként méltányos kívánságunkat is tolmácsolhatom. Azt, hogy a kezdeményezésük alapján létrehozott, a maga mivoltában unikumnak tekinthető, elfogadható tartalommal és tisztes köntösben immár 12 éve megjelenő helyi jellegű lapjának békés alkotómunkásságát továbbra is segítse. Nem állíthatjuk, hogy néha nem roskadozik a Bajai Honpolgár a gondok súlyától, de jó kézben volt

múltja. Jövőbe vetett optimizmussal kérjük a jubiláns intézményt arra, hogy fenntartásában hagyja rajta továbbra is áldásos keze nyomát.

Köszöntve a hírnévre szert tett jubiláns intézményt — mely nehéz körülmények között jól megállta helyét — és minden a múltban és a jelenben érte dolgozó munkatársát egy magyar közmondásszerű szólással kívánom nekik szánva, hogy a jövőben: „Adjon Isten, a mi nincsen!”

Bánáti Tibor

Előfizetési felhívás

Bajai illetőségű honpolgárok számára nélkülözhetetlen a havonta megjelenő Bajai Honpolgár immár hamarosan 13. évfolyamát megkezdő várostörténeti és környezetvédő lap. Nem lehet meg nélküle senki, akit lokálpatriotizmus hevít, aki szereti szűkebb hazáját, lakóhelyét, Baját. Húsz oldala leginkább Bajáról szól bajaiaknak.

Egyes számai megvásárolhatók 100 Ft/db egységáron 2002-ben is. Az előfizetési díjak sem emelkednek, megrendelhető 2002-re, egész évre:

Baja	1.300 Ft/év
Vidék	2.200 Ft/év
Külföld	3.600 Ft/év

Befizethető belföldi postautalványon, Honpolgár Alapítvány 6500 Baja, Oltványi u. 14. megjelöléssel átutalható az OTP Rt. Bajai Fiókja 11732033-20030119 sz. egyszámlára. Csekk átvehető Újvárosi ÁMK 6500 Baja, Oltványi u. 14. Gyulavárinénál.

Lapunk helyi vásárlóinak és előfizetőinek szánva már novemberi lapszámunkhoz csekket mellékelünk.

Külföldi és vidéki előfizetőink számára most csatoljuk.

Egy merénylet anatómiája

A történet, melyet elmondok, kétszáz éves. A véres dráma csupán egy hurokszeme annak a vörös fonadéknak, mely végighúzódik az emberiség évezredein. Mindig akadtak olyan bátor, vakmerő vagy elvetemült szellemek, akik a történelem menetét erőszakosan kívánták befolyásolni.

Mióta Schwartz Berchtold felfedezte a puskaport, a gyilkos szándék eszköztára igen hatékony anyaggal gyarapodott. Az is tény, hogy a közélet szereplői mindig is céltárgyai voltak a pokolgépes merényleteknek. Az viszont a korszak, az államgépezet hatékonyságának mutatója, miként zárul az orgyilkos akciók eseménytörténete.

1800. december 24-én az újkor egyik legnagyobb személyisége, Napóleon a saját bőrén tapasztalta meg a harctereken általa is bőven felhasznált puskapor hatékonyságát. Szentestén hintáján az Operaházba hajtattott, hogy Haydn Teremtés című oratóriumának előadását meghallgassa. Az összeesküvők dolgát megkönnyítette, hogy az első konzul — ezt a címet viselte ekkor Bonaparte — karácsonyi programját a kormánylap, a *Moniteur* előre leközölte. Mivel rezidenciájából mindig azonos útvonalon hajtattott az Operaházhoz, a kelepécét nem volt nehéz felállítani.

Az útvonal egy töréspontjában, a Saint Nicaise utca sarka közelében helyezték el a pokolgépet. Pontosabban: egy puskaporral megtömött testes hordót, melynek töltetét vasdarabokkal és ólomgolyókkal dústották fel. A kordéra helyezett súlyos szerkezetet egy fekete kanca vontatta a tetthelyre. A ló kötőfékét egy Pensol vezetőknévű, gazdag borralalóval felbérelt, 14 éves kislány tartotta. Az orgyilkosoknak nem lehettek lelkiismereti skrupulusaik, hiszen a robbanás elsőként a mit sem sejtő gyermeket szaggatja majd szét.

Mikor az első konzul hintói és kísérete elindultak, a palota előtt lesben álló cinkos jelt adott. A figyelő tettestárs tüzet vetett a hosszú gyújtózsínóra, és sebesen elosont a szerencsétlen kis Pensol őrizte kordé közeléből. A zsinór hosszát az összeesküvés egyik feje Saint-Regent a helyszín többszöri bejárása után, gondos kalkulációval mérte ki. Azt viszont nem tudta számításba venni, hogy Napóleon kocsisa a karácsony estét bőséges alkoholfogyasztással ünnepli meg. A mámoros hangulatú fogathajtó alaposan a füle közé csördített táltosainak, és gazdáját ezzel mentette meg. A száguldó fogat már elhaladt a kordé mellett, így a szerkezet Napóleon és a

külön hintóban utazó hitvese, Joshephine járműve között robbant fel.

A célbavetteknek ugyan hajszála sem görbült, a pokolgép detonációja azonban a lovasgárdisták és a járókelők vérző tete-meivel borította el a kövezetet. Tizenkét halott és huszonnyolc sebesült esett áldozatul a merényletnek. Bár az esemény után Napóleon úgy hajtattott el, és vett részt az előadáson, mintha mi sem történt volna; az éjszaka összehívott miniszternácson már nem fékezte indulatát. Fortyogó dühe a rendőrminiszter, Fouché fejére zúdult. Az első konzul a merénylet végrehajtásával a forradalom legeltökéltebb híveit, a jakobinusokat vádolta meg. A feltevésben volt logika, hiszen az 1799. évi államcsínnel Bonaparte valóban a jakobinus köztársaságot buktatta meg. Ám Fouché a gyanúsításnak csendesesen, de határozottan ellene szegült. Ő — mondotta száraz, sima modorában — a merénylőket az angolok által pénzelt királysági összeesküvők között keresi.

A következő két hétben Fouché rendőrsége a nyomozás mestermunkáját produkálta. Mindenekelőtt a ló és a fogat maradványait gyűjtötték be. Ezután összehívták Páris lócsiszárjait. Két napon belül előkerült az a lókereskedő, aki a fekete kancát egy ismeretlen úrnak eladta. Újabb két nap múlva jelentkezett a kordé régi gazdája, majd egy kovács, akinek műhelyében a lovat megpatkolták. A vásárlóra és a patkoltóra vonatkozó szeméyleírást ezután egybevetették a Fouché által összeállított *Biographie Chouanique*-kel. A rendőrminiszter utasítására megszerkesztett regiszter tartalmazta mindazoknak, a titkosrendőrség által felderített royalistáknak a szeméyleírását és adatait, akik az új rendszernek ellenségei voltak.

A lóvásárló személyét azonosítják elsőként. Minden bizonnyal egy Carbon nevű royalista lehet. Rövidesen valószínűsítik az összeesküvés egy másik részeseinek, Saint-Regentnek személyazonosságát is. Két héten belül azután Fouché azt is bebizonyítja, hogy rendőrsége nemcsak a felderítésben, hanem a kézrekerítésben is professzionista. Carbon január 17-én, Saint-Regent pedig január 25-én került lakat alá. Bár az összeesküvés valamennyi résztvevőjét nem sikerült lefűlelni, a három főkolompos közül kettő rendőrkézre került, és három hónap múltán guillotine által nyeri el büntetését.

Ezen a vészes fényektől villódzó, télbe hajló ködös őszi lehetetlen el nem merengünk azon, vajon mennyit is haladt a világ az elmúlt két évszázadban. Nem irigyeljük az első konzultól Joseph Fouchét, aki rendkívül tehetséges, de igen sötét jellemű szereplője a napóleoni kornak, de kitűnő rendőrségét már igen. Bő hónap alatt göngyölytette fel az összeesküvés szétágazó szárait, és fogta el a bűnösöket. Nyomozásukat nem támogatta sem kriminalisztikai laboratórium, sem a modern technika azóta felfedezett számos eszköze. Alapoztak viszont a *raisonna*, a józan, elfogulatlanul vizsgálódó értelemre, melyet a franciák a felvilágosodás századában szívesen tekintenek legfontosabb szellemi exportcikküknek.

Bár még csak a császár leghatalmasabb, legmaradandóbb, egész Európára hatást gyakorló művét, a Code Napoleont megérlelt évtized kezdetén vagyunk, imponáló a francia jogi gondolkodás tisztessége. Ekkor még nem vágott elébe a tettes nyilvános megnevezése a nyomozásnak, a bírói döntés a bizonyításnak, a megtorlás az ítéletnek.

Úgy tűnik, hogy a nagyhatalmak vezető politikusai mind a letűnt huszadik században, mind az alig megkezdődött új évezredben a sorrend betartásában mutattak némi bizonytalanságot.

Dr. Dániel József

Aszúbor Bajáról?!

Talán még a borszakértők is kételkedve fogadják, hogy Baja környékén is aszúdosznak a szőlőszemek. Pedig a hír kettős valóságtartalmáról egyszerre győződhet meg bárki, aki ilyenkor, késő ősszel látogat el a Sümegi Borászat bajai pincészetéhez. Egyrészt a vinotéka polcain már ott aranylik karcsú, elegáns üvegekben a végtermék, a Bajai Nektárra keresztelt aszúbor, másrészt viszont az épület közvetlen szomszédságában lombjukat veszített, csupasz tőkéken még mindig kinn aszalódik az idei termés.

A Bajai Nektár megalkotóját, dr. Sümegi József kertészmemnököt arra kértem, avasson be bennünket az Alföldön egyedülálló aszúborának titkaiba, vagyis

mondja el, hogy hogyan is készül a „bajai aszú”.

„Ami a németeknek az Eiswein, a spanyoloknak a Malaga, a franciáknak a Soutern az a magyaroknak az aszú. A felsorolt borok közül az első hármat nem mindenütt ismerik, az aszút viszont az egész világon jegyzik.

Az aszú összeaszalódott szőlőbogyókból készített édes bor, amit Tokajban hárslevelűből vagy furmintból állítanak elő.

A bogyók nemes rothadása azonban nemcsak Tokajban, hanem az ország más részein is bekövetkezhet. Így például a második világháború előtt híres volt a tokajin kívül még a kecskeméti, a badacsonyi és a móri aszú. A magyar bortörvény jelenleg is engedélyezi az aszú név használatát mind a huszonkét borvidékünkön, de tokaji aszút nem szabad más borvidéken készíteni. Bozóki István móri bortermelő pincészetéből 2-3 évvel ezelőtt ismét megjelent a móri aszú. Én mégsem innen kaptam az ötletet, hanem onnan, hogy 1997. október közepén végigjártam rajnai rizlinges táblámat, és meglepődve tapasztaltam, milyen sok a töppedt bogyó. Október végéig még a tőkéken hagytam a fürtöket, majd kiválogattam az aszúsodott bogyókat.

A téma szakmailag is nagyon érdekelt, és rájöttem arra, hogy a bajai szőlőtábla speciális fekvése miatt keletkezhet itt aszú szőlő. Közvetlenül a birtok alatt folyik ugyanis a Duna-völgyi-főcsatorna, 2-3 km-rel odébb pedig a Duna. Ezért már szeptember elejétől a teljes szőlőterület köd alatt áll reggel 9-ig vagy egy kicsit még tovább is.

Pontosan az játszódik le, mint ami a tokaji hegyoldalon, csak ott a Bodrogtól párasodik a levegő. A nedvesség hatására megtelepül a bogyókon a szőlő szürkepenésze (*Botrytis cinerea*), és micéliumai számtalan apró lyukkal perforálják a héjat, így könnyebben elpárolog a víz, és megnövekszik a relatív cukortartalom. Tehát nagyon fontos, hogy felszálljon a köd, és utána jó meleg legyen. Érdekes, hogy 1998-ban kevesebb volt a köd ősszel, úgyhogy nem tudtam aszúbort csinálni. Nemesnádudvari és kölesdi szőlőimben pedig egyszerűen nem aszúsodnak a bogyók. Találkoztam viszont egy osztrák gazdával, aki a Fertő-tó mellett készít hasonló bort, csak ő az állóvíz közelségére esküszik. Ők úgy hívják ezeket a borokat, hogy *Botrytis-Weine*, nem nevezik aszúnak. Ugyancsak fontos, hogy

megfelelően magas savtartalma legyen a szőlőfajtának, ami kialakítja a bor harmóniáját. Az olasz rizling is és az ezerjő is megfelel ennek a követelményeknek, de leánykából például nem lehet aszúbort készíteni.

Az aszúbor előállításához nagyon komoly pincetechnika is kell. Az 1997-ben született aszú szőlő 1999-ben még mindig erjedt, mert magas volt a cukortartalma, 14%-os alkoholtartalomnál állt le a folyamat, ekkor kezdett el tisztulni, úgyhogy 2000-ben tudtam csak palackozni a Bajai Nektár első évjáratát. Mint azt már említettem, 1998-ban nem, de 1999-ben és 2000-ben ismét termelt aszú szőlőm. Tapasztalataink évről évre gyarapodnak. Az idén november 15-én, beszélgetésünk napjain még kinn van 3 hektár szőlő. Jó termésre van kilátás, sok az aszúsodott bogyó, de most már különösen figyelni kell a fagyra, mert ha $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$ -ra lehül a levegő, akkor másnap szüretelni kell, különben a nappali felmelegedéskor lefolyik a teljes termés.

A Bajai Nektár 90-100 g/l-es cukortartalmával a 3 puttonyos Tokaji Aszú minőségi követelményeinek felel meg. Sötét íze, zamata, illata is hasonlóan kiváló. Mégsem akartam aszúnak nevezni a boromat, mert megítélésem szerint Magyarországon csak a Tokajon előállított aszúbort szabad ezzel a névvel forgalmazni. Ezért döntöttem a nektár névhasználat mellett.

– *Városunk az elmúlt évtizedekben nem borairól volt elsősorban híres... Te most azon fáradozol, hogy Baja ismét jól csengő név legyen a borászatban.*

– Míndig is rendkívül fűszeres, nagyon jó borok termettek ezen a vidéken. A bajai, Baja környéki borok jó hírnevét a kadarka alapozta meg. A második világháború előtt egy svájci cég irányvonatokkal szállította innen a kadarkát. A Borászati Füzetekben 1939-ben leközölték egy bajai gazda 6 hektáros kadarka telepítésének teljes dokumentációját, ami példaként szolgált az egész országnak.

Ma is nagyon sok szőlőt vásárolnak fel Baja környékén, de ezt más borvidékeken dolgozzák fel, és már nem bajai borként kerül forgalomba.

Azt feltétlenül meg kell említenem, hogy a hajós-bajai borvidék talaja megegyezik a szekszárdi borvidék lösztalajával, csak nálunk van még 30-50 cm lepelhomok a lösz tetején. A szekszárdi borvidék előnye, hogy domboldalokon vannak a szőlők, nálunk viszont több a napsütéses órák száma a vegetációs időszakban.

Éppen e klimatikus és talajtani viszonyok miatt választották le 1987-ben a korábban egységes alföldi borvidékről a hajós-bajai borvidéket.

– *Hogyan lettél borász?*

– Bácsszentgyörgyön születtem. Szüleimnek, nagyszüleimnek is volt szőlőjük. Ereklüként őrzöm nagyapámnak azt a hordóját, amit ő 1879-ben kapott édesapjától, sajnos most már nem töltőképes. Tehát a családom szőlőtermelő volt, és talán ebből adódóan édesapám 1955-ben a budafoki borászati technikumba iratott be. Ez nagy változást jelentett életemben, mert előtte még Bajára is csak ritkán jutottam el. A Kertészeti Egyetem (akkor főiskola) szőlész-borász szakának elvégzése után egy évig Budafokon dolgoztam, majd 1965-től 1990-ig egyfolytában Hosszúhegyen, ahol pincemestertől főborászig minden szakmai lépcsőfokot végigjártam.

Mivel csak a borászathoz értek, ezért a rendszerváltozást követően sem fogtam bele másba. 1993-ban szőlőket vásároltam, és megalapítottam saját vállalkozásomat, amit igyekszem a kor színvonalán működtetni. Egy gasztronómiai és egy áruházi paletta kialakításával jelenleg tizenegyféle bort palackozunk. Ahhoz, hogy egy termék ismert legyen a piacon, legalább 8-10 év szívós és tisztességes munkája kell!

– *Miből írtad doktori értekezésedet vidéki borászként?*

– Magyarországon először Hosszúhegyen vezettük be a melegsteril bortöltést, ami azt jelenti, hogy $55\text{ }^{\circ}\text{C}$ -ra felmelegítettük a bort, majd egyperces hőkezelést követően palackoztuk, és a kartonban hűlt vissza. Ezzel a módszerrel szüntettük meg az élesztőgombák okozta zavarosságot. Doktori dolgozatomban ennek a munkámnak a tapasztalatait foglaltam össze. 1990-ig 20 üzembem vezették be ezt az igényes eljárást.

Ez tehát a bajai aszúbor rövid története. A különleges bor elkészítésénél — mint azt beszélgető partnerem megjegyezte — a tudatosságnak és a véletlennek azonos szerepe volt. Írásomban viszont tudatosan mellőztem a bor ízének, zamatának, illatának érzékletes jellemzését, azaz dicséretét. Azt ugyanis bemutatónkon, borkóstolókon személyesen kell átélni, ahogyan borászaink csillogtatják a magyar nyelv gazdagságát, költői szépségét...

Legutóbbi kiállításának én voltam az utolsó látogatója. Bizonyosságom nem büszkeség. Mentségemre szolgáljon, hogy a meghívás és a megnyitó idején másutt, messze jártam.

Valamikor aztán a ragyogó október elején már együtt sétáltunk a Cserta partján. Az országról indultunk meredeken a víz felé. Megváltozott a táj. Évtizedek beivódott erdőfoltjai, bokrosai tűntek el, és nagy irtások, friss telepítések és az új vadkerítések szövevényében alig ismerem fel a régi nyiladékokat.

Eltűnt egy sűrű mogyorós is, ahol valamikor sok-sok szózályú állt. Valaha nagy tisztás terpeszkedett a sűrű bokrok előtt, szép, fedett lessel a sarkában. A tisztáson most növendék nyárfák sorakoznak, a lest lebontották.

A vízpartra kiérve aztán rendeződtek emlékeim, igaz ugyan, hogy ebben Pongrác is segített. Nem voltam nyugtalan, rábízta magam. Mindig az erdőben jár, erre is sokat megfordult.

Keresgélni, vadat lesni jöttünk. Disznó mindig van erre, talán még egy-két megkésített szarvasrandevút is láthatunk.

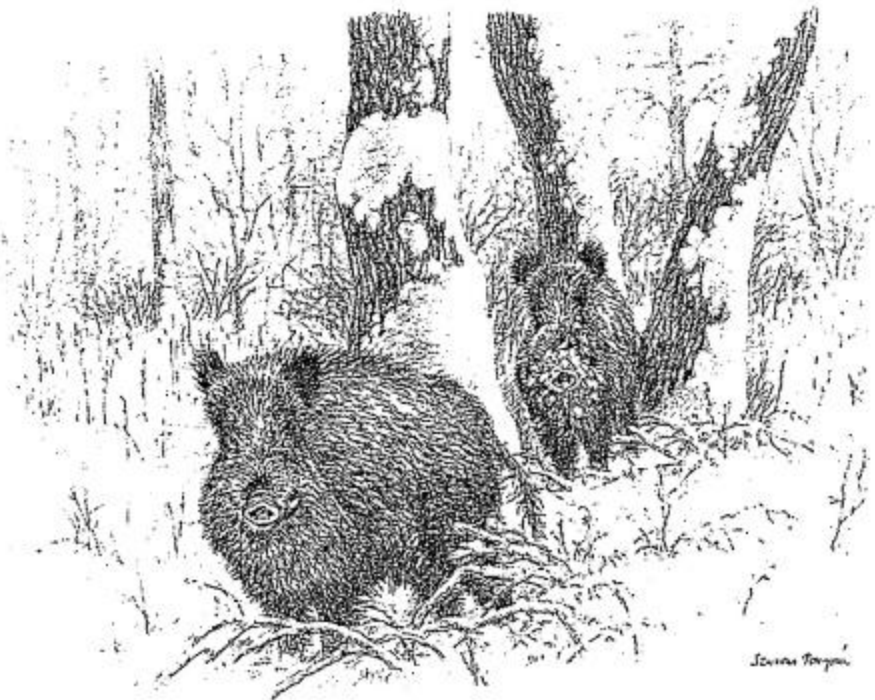
Nyugat felé ballagtunk a víz mellett. Vénséges nyárfák kapaszkodtak a meredek part peremébe. Egy szép napon aztán, ha már nem bírják erővel, és ha nem lesz nagy a víz, csendben átdőlnek a túlsó partra.

Emlékszem, hogy fekete diók is sorakoztak erre. Közöttük játszottam valamikor egy mókussal. Rohant a diópóznán felfelé, hol az egyik, hol a másik oldalról nyújtogatta rám a nyelvét. Csak azért dobáltam meg dióval, hogy újabb bravúrokra kényszerítsem. Támadásaim sikerrel jártak, produkálta magát. Fától fáig loholtam, miközben ő könnyedén repült koronáról koronára, mígnem egy óvatlan pilanatban nyoma veszett.

Most már nem konganak pottyánó diók a fák ágain. Hagyásfa se maradt, hiszen egy fekete dió magában mit sem ér.

Mielőtt visszaindultunk volna, felültünk egy lesre. Ez valóban magas volt és stabil. Vízhatlan tetővel. Csak a létrája állt gyenge lábakon, külön-külön kellett felmászunk.

Pongrác kinyitotta táskáját, közben halankán beszélt, alig neszezett. Előkerült néhány lekváros bukta és alma, na meg a Nikon is. Kiváló szerszám. Karmyújtásnyira hozza a bikát, és jól lehet látni azt is, amikor pislog a róka. Boldog tulajdonosa még puska és vadászkes helyett is ezt tartja. A távcső közelebb enged ugyan, de hát az két szemmel lát, és szemünk

Magaslesen Szarvas Pongráccal

(Adaptáció Fekete István „A tölgy” című elbeszéléséből)

mégis csak jobb még a legérzékenyebb filmnél is.

Fiatalkorú koca vonult át sietve a tisztáson, négy, nagybacska gyermek követte. Meghallhatták a kioldó gomb kattánásait, mert érthetetlen gyorsasággal elrohantak.

Távozóban jobban bírta a létra, nem hajladozott, nem is nyikorogott, és lehet, hogy mindezt csak azért, mert tudta, hogy hazamegyünk. Összeszorította fogait.

Még az erdőben elmondtam Pongrácnak, hogy jó volt együtt barangolni. Régebben mindig magam jártam. Fűt-fát és önmagamot kérdezgettem, miközben biztos voltam abban, hogy bár a kérdezettek sokat hallgatnak, én mégis sokat tudok. Pedig Ő sem beszédes. Inkább zárkózott. Családjáról, önmagáról vagy éppen a piktúráról nehezen faggatható. De erdőirtásról, a fák védelméről és az ártéri világ modern felszabadításáról annál többet beszél.

Elrohantam hát másnap délután az Ifjúsági Házba, megnéztem képeit. Az ajtót már becsukták, és nem találtam tollat a vendégkönyv mellett. Amikor beléptem, mintha megmozdultak volna a keretezett vadak. A szarvasbikák felém figyeltek, némelyik őz bak elugrott. Fácán, róka, vaddisznó takarásba indult. De hamar

megbékéltek. Aki elment, visszajött, kihúzta magát, és felemelte szép fejét. Rádöböntek arra, hogy itt nincs veszély, itt béke van.

Talán két hét múlva már újra az erdő járunk. Pongrác messzire vitt, amerre még sohasem jártam. A töltésen indultunk el Szekszárd felé, aztán valahol megálltunk. (Pongrác tudta, hogy miért éppen ott.)

Lakatlan erdőszház felé indultunk egy régi úton. Földjét keményre verték a patkók, a nyikorgó szekérekerekek, de legfőképpen a súlyos erdőszeti gépek.

Mindent kőkeményre gyúrt az élettelen fatörzsek súlya, és csak eső után árulkodtak gondtalan sétatérrel szív alakú szarvasnyomok.

Az erdőszházból talán fogadó lesz, nem olyan puccos, de eső és szél ellen véd majd, aludni is lehet benne és halászlét főzni a tornácban.

Láttam Pongrácon, hogy szeretett volna előre szaladni az időben, hiszen ha nincs nagyon messzire, amit kigondolt, vagy amire vágyott, akkor azt most megláthatnánk. Szeme is felragyogott, és elnézett valahova a láthatatlanba.

Csendes tisztáson ácsorogtunk, ide járt a hűvösebb erdei levegő is melegedni.

Ijedt csapongással egy rókalepke hintázott át előttünk, aztán gondolt egyet és Pongrác vállára telepedett. Oda, ahol a mellény alól előbújik az ing. Körbe fordult, és lassan széttárta, aztán összezárta szárnyait. Felettünk szajkó kiabált. Barátom a lepkére fűjt. Olyan erővel, mintha gyertyát akart volna eloltani. Széles karmozdulattal is ráijesztett, még talán egy „huss”-t is mondott. Ezt a szajkó is meghallotta, és gyorsan elrepült. De szerencsére éppen ellenkező irányba, mint a lepke. A pillangó szerencséjére, talán őszbebeszéltek?

Magas, tölgyfagerendákból ácsolt toronyból néztünk le a Malomrév-tóra. A fiatal fák már nagyra nőttek, nem láttunk jól. A romantikus tavacska déli csücskében nagy kócsagok napoztak, szinte világitottak az alacsony, kemény fényben. Pongrác már indult is, és fél óra múlva előttünk tollászkodott a madárcsapat.

Gyönyörű tölgy takarásából lestük őket. Már régen itt állhatott a tisztáson, egy erős ága majdnem a vízpartig ért. Ez volt a fa kinyújtott karja, és még a könyökén meg is támaszkodott. Erős gyökerei a talaj felett ágaztak el, még mielőtt a mélybe fúródtak. Azt hiszem, Pongrác sem tudta, hogy mennyi idős, hiszen a jövő-menő emberek rövid életében mindig itt állhatott egyedül időtlen pompájában. Régen ismerhették egymást, úgy éreztem, hogy már többször beszélgettek is. Most a nagy fa mellé állt, és ahogy a tölgy összekapcsolta az eget a földdel, törzseik egymást erősítették. Íme az erdő Embere és az Erdő Fája.

Pongrácnak kínosan részletes térképe van, meg egy piros ceruzája. A térképre pont kerül, a fakéregre jelzés, és az ilyen büszke és mogorva vén fák többnyire mindig megússzák. Elsősorban azért, mert a Döntnök tudja, hogy a túlzott büszkeség éppen akkora ostobaság, mint a felesleges alázatosság. Tudja, hogy az erdő az ő életében legfeljebb egyszer újulhat meg. És reszket benne valami, mert az idő jön, és az idő mindig hoz valamit. Ezt a valamit ki kell tudni számítani. Ki kell lépni, le kell mérni. Az ölyvek szárnyán magasra kell repülni, onnan is végigtekinteni a jövőendő árterét.

Aztán ide kell hívni az embereket. Megmutatni nekik a csodákat. A muzeális fákat. A tölgyeket, az óriási kőriseket, nyárfákat és fűzeket. Meg kell mutatni az áthatolhatatlan szedreszeket, nádas tocsozókat, a sütkérező réteket. Holtágakat kell körbejárni és csodálni jégmadarastól, mindenestől. Hallgatni kell az ölyv sikol-

tásait, a harkály kopogtatását, a szarvasok szeptemberi kürtszavát.

Mindennap újra kell kezdeni, és megtanulni ebben a csodás közegben élni. Akkor „amikor fellobban a nap, s a harmattá vált köd milliárd kis cseppje egyszerre borul le az örök anya előtt a megsemmisülés ragyogó boldogságában”.

Némán álltunk a tölgy mellett. Aztán egyszer csak sivitott a fűrés, és meleg szilánkok repültek szanaszét. Egyre nőtt a rés, majd egy roppanás után az öreg fa dőlni kezdett. Először lassan, mint aki nem hiszi, hogy meg kell halnia. Aztán törve, zúzva akkorát ordított, mintha egy hegy dől volna össze. – Kár – szólalt meg Pongrác – nagy kár. – Aztán odament a tuskó óriási lapjához és letörölgette.

– Na, gyere, most megnézhetjük, hogy hány éves, megszámlálhatjuk az évgyűrűket.

Leültünk a méteres fűrészvágta gramofonlemez mellé. Végigszámláltuk a köröket. Majdnem kétszázig jutottunk.

Pongrác becsukta a szemét. Ujjjaival tapogatta végig a nagy korongot, de nem kívülről kezdte, mint a gramofontű, hanem a közepéből kifelé haladt.

Végigtapogatta a múltat, az ősök barázdáit, aztán leszámolt belőlük annyit, hogy az ő életidejét elkezdhesse.

A körök egyre tágultak. Virág, levélhullás, nyári villámlás, őszi álmokra készülődés, téli fagy, varjúkárogás. Aztán olvadás, újra virágnitás egészen addig, míg Hősünk megszületett.

A gyerekkor, a nagyszerű szegénység, mesék és farkasok köröztek. Disznók torkának ugró gonoszok, megbocsátó, csendes szellőkben kibontakozó, puritán, értelmes élet.

Az évek gyorsan lobbantak, a ceruza és az ecset is elindult, ki tudja miért és honnan? A madárdal visszhangjai, a vadcserepnyé szirmai kergető játékos szél, vagy éppen a borotvaéles szörnyű agyar ereje egyaránt kitapintható volt a tölgy-csonk óriási lemezén.

Aztán hat boldog kör következett, a hat gyermek körei. A csodálatos Rudli. Alkalmasint országos szenzáció. A táguló gyűrűkben kicsattant a tavasz, rigó fuvólázott az alkonyatban, és a virágba borult vágás felett hosszú csőrű madarak kergettek egymást kurrogva és püsszegve a szerelem bódulatában.

Aztán az erdei szerelmek gyűrűi következtek. Miért szereti a disznót? Netán jobban szereti, mint a szarvast? A disznó agyongyötört, lenézett, puszkavégre termett dúvad. A tél, az árvíz, a vadász pusz-

tításai után minden évben újra kezdi. Intelligens, és megbocsát. Fél tőlünk, miközben mindenki azt hirdeti, hogy tőle kell félnünk. Pedig nincsenek igazságot osztogató, legyőzhetetlen vadkanok és támadó kocák. Csak parányi esendő vadmalacok vannak, találékony anyákkal és egy minden évben megújuló híres nemzetség van.

Pongrác is biztosan konda-tag, ugyanolyan, mint amilyenek anniak idején Csergezán Pál is vallotta magát. A dolga pedig egyszerűbb lenne, hiszen — nomen est omen — végül is Szarvasnak hívják.

De itt és most, a ledől tölgy tövében cinkosok vagyunk. Azok lettünk, mert elmondta, hogy az élők a pusztulásból élnek, és ha azokat is meggyógyítjuk, akik önmagukat ítélik halálra, akkor talán nem tudunk elég biztonsággal gondoskodni az élőköről. A gyógyíthatókat gyógyítsuk tehát, és ne avatkozzunk a Rend útjába, mert elpusztítjuk az élőköt.

Pongrác szeme végigsimogatta a tájat a kis tótól a csalitosig. Körülcodálta a hallgató sárga sástömeget, de főleg a megroggyant tölgyet. Igazított a vásznon, és lélegzetszorogató, hívogató, időtlen pompájában újrafestette a tölgyet.

Hazafelé még megálltunk. A megyehatár és a Báli-tó között van egy nagyszerű tisztás. Harminchét szarvas legelt a réten. Gyönyörű rudli. Túlélő jó bikák, diszkrét tehének és különböző korú szarvasgyerekek. És egy Szarvas közel hozzám, mellettem. Úgyis mint Mutyusz, a bölcs erdei ember, úgyis mint Balangó, az erdő csodatevő lelke.

Köd ereszkedett a rétre, gondolatok susogtak körülöttünk. Észre sem vettük, hogy bár szellő se mozdul, mégis csendesen libbennek a levelek.

Vajtai István

Fekete galagonya

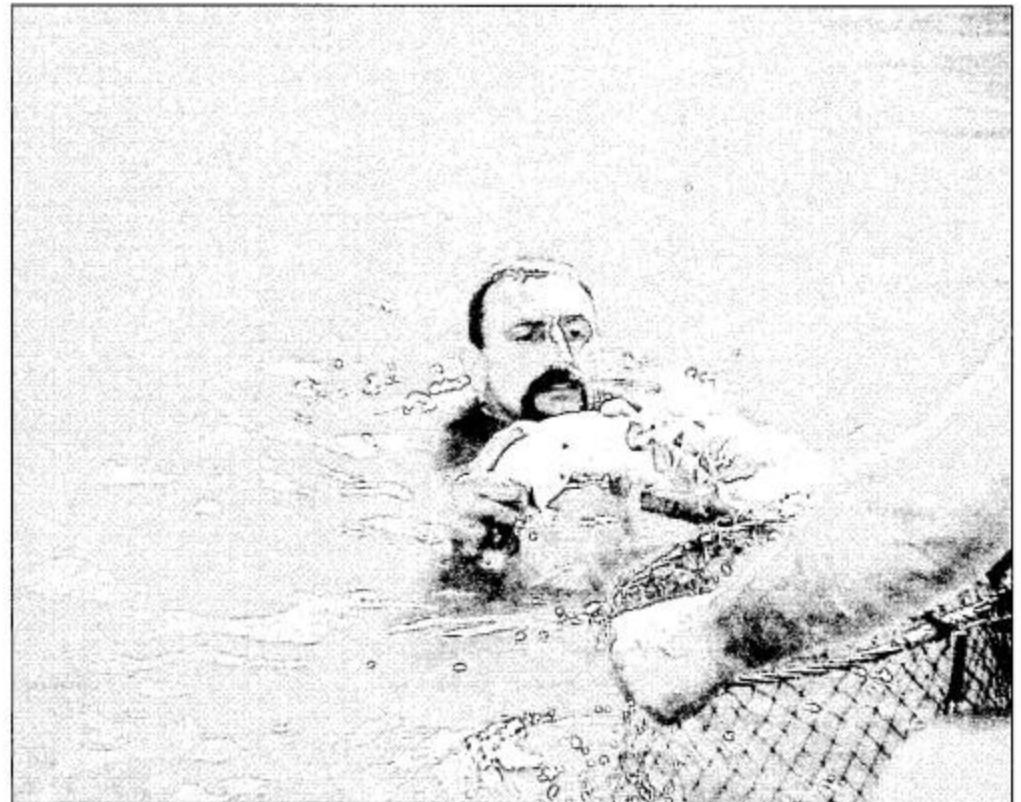
Bukóhalászat: halfogás puszta kézzel

Felső Barnabás gemenci fotóalbumát lapozgatva feltűnik, hogy szerzője az ártéri emberek bemutatásakor jóformán csak a halászokról szól. Szinte néprajzi hitelességgel ábrázolja munkájukat, eszközeiket. Érződik, hogy mennyire közel áll hozzá ez a téma. Elmondása szerint ő maga is igyekezett elsajátítani a halfogás minden fortélyát az öregektől. Különösen arra büszke, hogy Molnár Lajos bácsitól megtanulta a bukóhalászatot, vagyis azt, hogy halászszerszámok nélkül, pusztán a kezünkkel hogyan lehet a halakat megfogni. Őszintén szólva, hittem is, meg nem is...

Többször megkértem már Barnabást, hogy szakmabeli vendégeimnek mutassa meg az értékes vizes élőhelyeket, művész barátainak pedig az ártéri táj különleges hangulatát. Legutóbbi látogatásunkkor — ez év nyarán — a grébeci mellékágban jártunk, amikor váratlanul fürdőgatyára vetkőzött. „Nagyon kellene már valamilyen halat fogni” — mondta, miközben vízbe ereszkedett a csónak oldalán. — Van nekem itt egy jó mélyvízi tuskóm, megnezzük, mi van alatta.” Majd eltűnt rövid időre a szemünk elől. Először üres kézzel tért vissza, de aztán többszöri lebukással egyenként felhozott öt ezüstkárászt és két pontyot a víz fenekéről. Természetesen segédeszközöket nem használt! Az egyik ponty különösen szép példány volt, nyomhatott vagy 4-5 kilót, alig tudta bedobni a csónakba.

Jeleztem akkor neki, hogy szeretném ezt a történetet egyszer majd megírni! Őszre halasztottuk a találkozót. Látszik, hogy ő is készült erre a beszélgetésre, mert rögtön így kezd:

„Ugye látod, hogy növeszttem a szakállamat? Vajon miért csinálom most ezt? Azért, mert hamarosan filmet készítenek a bukóhalászatról, és azt nem illik ilyen divatos fazonra vágott körszakállal bemutatni. Én úgy szeretnék ebben a filmben szerepelni, mint egy egyszerű, a természetben élő, vízi ember. Szóval ezért tűnök most egy kicsit ápolatlannak... A filmet professzionális operatőr-producer barátommal, Koszteczy Lászlóval készít-

jük el. Fontosnak tartom, hogy olyan legyen az attrakció, hogy a National Geographic TV-csatorna is bemutathassa!

Dr. Solymos Ede is szerepel benne, egyrészt neki fogom kidobni a partra a halakat, másrészt pedig szeretném, ha elmondaná a maga tudományát.

Mert az én tudományom ott kezdődik, ahol az átlagos halászoké véget ér. Amikor ők a szerszámokkal már nem tudnak nemes halat fogni, akkor bukóhalászattal még csodálatos zsákmányra lehet szert tenni. Jól ismerem a holt- és mellékágak mederfenekét, tudom, hogy hol vannak azok a tuskók, amelyek nyári kisvizek idején búvó-, télen pedig veremlőhelyül szolgálnak a halaknak. Ezek általában több évtizeddel ezelőtt kidőlt és víz alá került vastag fák, melyeknek hosszú törzse azóta részben beiszapolódott. Egy kb. 8 m-es fatörzs alatt két évtizeddel ezelőtt 2-3 mázsa ponty is elvermelt. Úgy lehetett benyúlni közéjük, mint letakart gyümölcsösládába rakott kiscsibékhez, fej fejet ért. Teljesen ilyen érzés, ha az ember benyúl egy halfészekbe, és ott legalább 30 ponty van egymás mellett.

A tuskó egyébként a legjobb indikátor, mert ha nincs alatta hal, akkor sehol sincs. Egyben a hal utolsó menedéke: ha hálót húznak, oda menekül, és nem lehet kikergetni a tuskó alól, mert úgy fél attól a „pici kockától”, így mondta a tanítómesterem, amit hálószemnek nevezünk. Halállományunk drasztikus változáson ment keresztül, becslésem szerint a hetvenes évekhez viszonyítva a jelen-

legi mennyiség az akkorinak csak huszadrésze.”

— Mikor kezdted el a bukóhalászatot?

— Én 1977-78-ban hallottam először erről. Addig csak horgásztam. Zsványnyelven szájról szájra terjedt, hogy ki hogyan csinálja a bukóhalászatot, mígnem eljutottam id. Molnár Lajoshoz. Ő egy bajai származású erdész volt, megismerkedésünkkor 50 éves lehetett, és olyan dolgokról volt híres, amiket mások nem tudtak utánózni. Például elindult a 6 m-es vízben lábbal lefelé, nem úszott, hanem süllyedt, mintha kő húzná. Ez olyan adottság, amit nem volt képes senki sem utánacsínálni, sajnos én sem. Liftezett a vízben!

A begyakorlás egyéves időszakában csak ijesztgettem a halakat, jó, ha egyet-egy sikerült elkapnom, a többi elmeneült, merthogy mindennek megvan a maga trükkje. A bukóhalászatnak több trükkje is van, melyek közül egyik az, hogy a halat a víz alatt kifliszerűen meg kell görbíteni, mert így nem tud erőt kifejteni, és mozdulatlan marad. Ha kicsit is kiegyenesedik, akkor szétrúgja az ember kezét.

— Hogyan kapod el a halat, hogy ez ne következhesen be?

— Úgy, hogy a fejét és farkát megragadva hirtelen, erőteljes, határozott mozdulattal görbítem meg a testét. Olyan fogást kell találnom rajta, hogy kiemelés közben egyetlen rándulást se tehessen, mert az jelzés a többi hal számára a meneküléshez, és azonnal kiugranak a fészekből. Nyáron nagyon nehéz az ilyen halászat,

mert meleg vízben fürge a hal, de decemberben még a nagyokkal is azt csinálók, amit akarok. Néha válogatok: a kárászokat óvatosan félreterelem, ezekért ugyanis nem érdemes lebukni.

Érdekes, hogy mennyire tűrik a halak a simogatást, de fogást találni rajtuk nagyon nehéz. Néha többször is próbálkozom, három-négyszer lemegyek ugyanahhoz a halhoz, mert érzem, hogy nem jó a fogás, a levegő meg fogytán. Ilyenkor inkább feljövök. A legnagyobb hal, amit szabad kézzel fogtam, egy 75 cm-es, 6,5 kg-os nyurgaponty volt tavaly augusztusban. Mesélik, hogy régen 10 kg-os pontyokat is fogtak így. El tudom képzelni, de ahhoz már szerencse kell.

– Örökölted vagy magad találtad a halfészkes tuskókat?

– Az igazság az, hogy nagy részüket örököltem a már említett tanítómestertől, de valószínűleg ő is úgy örökölte a halas helyeket. Egyszer együtt orvhalásztunk a Grébeci-Dunán. Csendesen evezünk a vízen, amikor halkan megjegyezte, hogy itt is van egy jó tuskó. Mire én: hát Lajos bácsi, nézzük már meg. Ő meg csak legyintett, és mondta, hogy evezek nyugodtan tovább, mert ezek a pontyok mind 10 kg felettiék, úgysem tudjuk megfogni őket, de odébb vannak fele ekkorák is...

Engem meg majd megevett a fene!

Új helyek felderítésekor lemegyek, ráborulok a fára, majd mindkét kezemmel és lábammal keresem a halat. Legjobban a 3 m mély vizeket szeretem, de 6 m-ig is le tudok menni. A tuskó alatti 20-30 cm-es teknőszerű mélyedés falának érintése alapján már tudom, hogy volt-e benne aznap hal. Ugyanis, ha otthonukként lakják azt, akkor farkukkal és uszonyaikkal kikenik tükörsimára a felületét.

Azt is el kell mondanom, hogy a bukóhalászat nem veszélytelen mesterség. A Rezáti-Holt-Dunában például sok a vándorkagyló a tuskókon, és ezek ezer helyen összevágják az embert, ezért itt nem szeretek lebukni. Rengeteg beszakadt horog lóg a tuskókon, amiket a pecások szakítottak be. Én is jártam úgy, hogy miközben kerestem lent a halat, beakadt a hüvelykujjam egy nagy, melák horogba, levegőm már nem lévén, elrugaskodtam a fenékről, és csak úgy rotyogott a hús...

De tudok ennél szomorúbb esetről is. A Gemenc könyvemben látható tapogató orvhalász öt évvel ezelőtt bukóhalászat közben a kesze-kusza ágú bedőlt fa alá szorult, és ott is maradt.

Tudom, különösnek hangzik, amit elmondtam. Most filmre vesszük, hogy el ne felejtődjön. A mai társadalom elkényelmesedett, nem bírja a hideg vizet. A sárközi falvakban vannak még, akik tudnák csinálni, de elpuhultak. Fáznak. Régen a falvak férfi lakosságának 50%-a ismerte a bukóhalászatot. Fontos megjegyezni, hogy a bukóhalászat különbözik a kezezéstől, amikor combig érő vízben matatnak az ágak között a halfogók.

Nálam a szezon karácsonyig tart. Az Ádám és Éva-napi halat így szoktam megfogni, mert én halat nem veszek, inkább hasammal töröm a vékony jeget, mielőtt a mélybe bukok...

Ezzel a módszerrel háromféle halat fogok: pontyot, süllőt és kárászt. Igaz, harcsa is van ott lent, de eddig még hál' Istennek, elkerültük egymást. Nem szeretnék találkozni harcsával az alapján, amit a tanítómesterem mesélt nekem erről a halról.

No, de ez már egy másik történet..."

A mellékelt fénykép akkor készült, amikor Felső Barnabás egyik merülését követően ismét megjelent a víz felszínén, kezében egy begörbített hallal.

*Kép és szöveg:
Schmidt Antal*

EMLÉKEZÉS SIMON ALBERTRE

Az Élet és Irodalom XLV. évf. 44. számában (2001. november 2.) olvastam, hogy a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete 2000. évi díjazottjai közül a Zenei Akadémia Nagydíjat **Simon Albert** karmester, zenetudós, tanár (posztumusz) kapta.

Lekötötte érdeklődésemet a közlemény. Egyrészt azért, mivel az említett személy Baján töltötte ifjúságának egy szakaszát, másrészt, mert harmadikos koromtól kezdve osztálytársam volt a bajai polgári fiúiskola IV/a osztályában, majd a Bajai Magyar Királyi Líceum és Tanítóképző Intézetben 1944-ig, a negyedik osztály elvégzéséig. További sorsáról csak sejtelveim vannak, minden bizonnyal deportálták. A halálos veszedelemből szerencsésen visszakérülve az 1945/1946-os tanévre még beiratkozott a bajai tanítóképző ötödik osztályába, majd 1945. november 20-án kimaradt.

Bátyjáról, Simon Zoltánról, a neves zenésztől — aki nem tudott olyan híressé válni, mint öccse, Albert — nekrológot írtam a halálát követően. Utólag, mivel jóval később akadt hírmondója annak, hogy elhunyt. Ugyanígy jártam öccsével is, aki az elmúlt években tért örök nyugalomra.

Nekrológ helyett most a notábilis személyiség életét és munkásságát a megismertetés szándékával, szükségszerűen és röviden közlöm. Méltó erre.

Apja, Schwartz Lipót huzamosabb ideig Bécsben élt. Makón Schwartz Lipót és Braun Máriának két fia született: Zoltán

1923-ban és Albert 1926. augusztus 18-án. Apját a Bajai Chevra Kadisa (Izraelita Szentegylet) elöljárósága előbb segédkántornak, majd Bilitzer Ernő távozása után kántornak választotta meg. Fiaik zenei tehetségüket apjuktól örökölték. Az idősebb Zoltánál ez hamarabb kibontakozott, öccsénél, Albertnél — tapasztalataim alapján — később következett be. Szertelen, szélsőséges diáknak ismertem Bercit, ill. Junit — mert így hívtuk körünkben az ifjoncot, aki ellátott bennünket a népi frók köteteivel is. Szemernyit sem hittem, hogy zenekedvelő osztálytársamból — akinek zenetörténeti és zeneesztétikai ismeretei túlnőttek tulajdon tájékozottságomon, akinek abszolút hallása volt — később illusztris karmester lesz. Preparandista korában csupán csak olyan szinten tanult zongorázni, amennyit az iskola elvárt, talán egy kissé jobban.

Az 1943/1944-es tanévben kezdett a helyi zeneiskolában Sztokánovics Márk gordonka-tanszakán csellójátékot tanulni. Zeneiskolásokként többször együtt osztohattunk a muzsika gyönyörűségében, mert a Liszt Ferenc Körtől díjmentesen kapott jegyekkel rajongva hallgathattuk pl. Dániel Ernő zongoraművész, a fiatal és gyönyörű Martzy Johanna magyar, Vanda Luzzato olasz hegedűművésznők, valamint a már hajlott hátú Zathureczky Ede hegedűművész hangversenyeit.

Schwartz Albert vezetéknevét később Simonra magyarosította.

A Liszt Ferenc Zeneakadémián 1947–1952 között Ferencsik Jánostól és Somogyi Lászlótól tanulta a dirigálást, majd Bukarestben Constantin Silvestri, az egyik számottevően nagy román karmester és zeneszerző és az akkori idők egyik legjelentősebb karmestere, az ugyancsak román George Georgescu voltak mesterei.

Az Állami Hangversenyzenekarnál, továbbá a szegedi operánál működött, a budapesti Operaháznak 1955–1958-ig korrepetitora, majd az Országos Filharmónia karmestere 1959-től. A Liszt Ferenc Zeneakadémián állást kapott 1969-től, kamarazenét oktatott. Egyik alapítója volt az Új Zenei Stúdióknak 1971-ben.

Együttműködésével 20. századi mesterműveket és kortárs zeneműveket vezényelt, illetve mutatott be. Állandó jelleggel tartott előadásokat itthon és külföldön Bartók és kortárs zeneszerzők műveinek elemzésével. Még 1970-ben létrehozta Zeneművészeti Főiskola kamarazenekarát, amellyel sok hangfelvételt készítettek. Koncertezett nyugat-európai országokban, ezüstérmert nyert a berlini kamarazenekari versenyen. Meghívásomra Baján is koncertezett az általa alapított főiskolai kamarazenekarral, közreműködője Kocsis Zoltán zongoraművész volt. Visszaemlékezve a bajai hangversenyt megelőző próbára, tapasztalhattam, hogy a művészi kidolgozás igényessége érdekében az

együttműködést néha egzaltált módon is vezénylő karmester lelkesültsége mire volt képes a színvonal érdekében.

Születésének évfordulóján ünnepi megemlékezést és misét mondtak Budapesten az elmúlt év augusztus 18-án a Béke Királynéja Kápolnában a kikeresztelkedett művész számára, és ugyanazon a napon került sor a 2000-ben elhunyt Simon Albert Zoltán utca 12. szám alatti lakásának falán a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, a Magyar Zenei Tanács és az Új Zenei Stúdió által tiszteletére állított emléktábla felavatására.

Bánáti Tibor

Innen s a mindeneken túl

Prokop Péter új könyvéről

Szeretek elalvás előtt néhány sort olvasni. Szeretek Prokop Péter konok kitarással lejegyzett gondolatai között tallózni. Röviden, tömören ír. Karcolatai általában néhány sorosak, de nem ritkák egysoros megjegyzései sem, és leghosszabb fejtegetései is belül maradnak öt oldalon. Mindez műfajilag az irodalmi naplóhoz áll legközelebb, azonban ilyen széttördelt — zenei hasonlaltal élve — ragtime-os előadásban teljesen friss hangvételként hat. Nem napi történések, nem is gondolatkörrök szervesítik könyvvé, sőt könyvfolyammá írásait, mert ne feledjük, ez a szerző tizenhatodik kötete! Ha összerakjuk a sokrétű gondolatmozaikokat, kibontakozik egy, a huszadik század második felében alkotó humanista magyar, őszinte, hiteles, egyedi művész sorsa. Igen, magyar sorsról szól ez a történet akkor is, ha művészetének kiteljesedését, virágba borulását Itáliának köszönheti Prokop Péter. Ő ott is magyar környezetben, magyarként élt, és ahogy írja:

„Beolvadásról szó sem lehetett. Fölszívódnak, akármilyen kedvesek is, idegen nemzet fiai közé? Hisz négy évtized után is, ha üzletben válogattam a zoknik között, a kereskedő idegen voltomat azonnal észrevette, és mint már turistával, velem

is infinitívusokban társalkodott.

Reménytelen nyelvkészségem USA-ban is lebuktatott. Freskózás szünetében rámerészkedtem, hogy diákoknak a szépről értekezést tartsak. Megfogalmaztam és leírtam. Bámultak rám, talán hontentottá-

kor annyi év után először visszatérhettem és első káplánhelyem, Dunapataj után, ahogy föltűnt a (kalocsai) kettős torony, ahol annyit ministráltam, előntötte arcomat a könnyzárpor. A főtcai kiállításomon pedig a megnyitó Szózat hallatára zsebkendőm után nyúltam. Szívem megfacsarodott, és ifjúságom a torkomban szorongott.”

Majd így folytatja:

„Negyvenkét év után elhagytam római fészkeket. De nem fájtó rezignációval. Ki mellettem ült a képeimmel megrakott teherautón, biztatott: búcsúzkodj a pineák mögött lebukó Naptól! Lehunytam szememet, hogy kialudjon bennem bármi szomorúság, visszavágyás. Mindenkori elvem, hogy nem térek vissza, ahonnét elparancsolt a sorsom. Utánam minden megváltozik, és magam is. Visszasompolyogva csalódnék az elmásult viszonyok között. A lépes méz is elbukhat öreges szájjúnk szerint.

Törés nélkül itt folytatom, amit ott abbahagytam. Írógépem, festőasztalom ugyanaz. Foglalkozásom nem kényszer, nem rám erőszakolt hajsza, hanem alig várt, kábító élvezet.”

Szertelen tehetsége, kitartó szorgalma mennyiségi és minőségi paramétereit tekintve is imponáló életművet eredménye-

ul jár a szám, szót sem értettek meggyőző mondókámból, mert kalocsai dialektusban kínoztam az angolt. De hát nem is ezt várták tőlem, hanem hogy az oltárkép jól sikerüljön. (...)

Árulkodjak még tovább magamról? Mi-

zett. 9000 kép, 16 könyv! De nincs meg-
állítás: „Napjaim szokás szerint sűrűek.
Dolgozom, mint harminc évesen.” Élete
82. évében is új rajzokkal illusztrálta kö-
tetét, és már javában írja 17. könyvét.
Irigylésre méltó, példa értékű optimiz-
mus! És hogy miről ír? Témáit felsorolni
szinte lehetetlen. Egyszerűen mindenről,
amire ráesik a tekintete és gondolatai
megőrlik, mint apró búzaszemeket.

Egy bajai újság szemelvényeként ter-
mészetesen halas példázatai élveznek
elsőbbséget:

Ha élve sikerült

*a pórázon hazavinnem kipeccázott hala-
mat, beleloptam az esővizet gyűjtő dézsa
hüseibe. Ide hallom anyám korholó hang-
ját: már megint bebüdösíted a mosóvizet
a hordóban.*

*A keszeg hamar meghalt a desztillált,
élelemhiányos búvóhelyében. Az élettelen
megöli, ki tőle vár menedéket. Honnét
tudtam volna ezt akkor? A megmentődnek
hitt lehet a gyilkosod.”*

A halat

*nem sajnálja senki. Falják egymást is.
A kisebbet nyeli a nagyobb, s a falánkot a
még nagyobb, azt meg a halász szigonya
fogja meg. A piacon a kofa nagykésével
méri ki kilóra.*

*Miért a részvégtlenség? Teremtett
csak másokért? Az ember is csak a mási-
kért él?*

*Vagy, mert a ponty nem tud sírni? Az
ilyenek semmi sem fáj? Arca, szeme
mozdulatlan, nem rikolt, hogy ne bánts.*

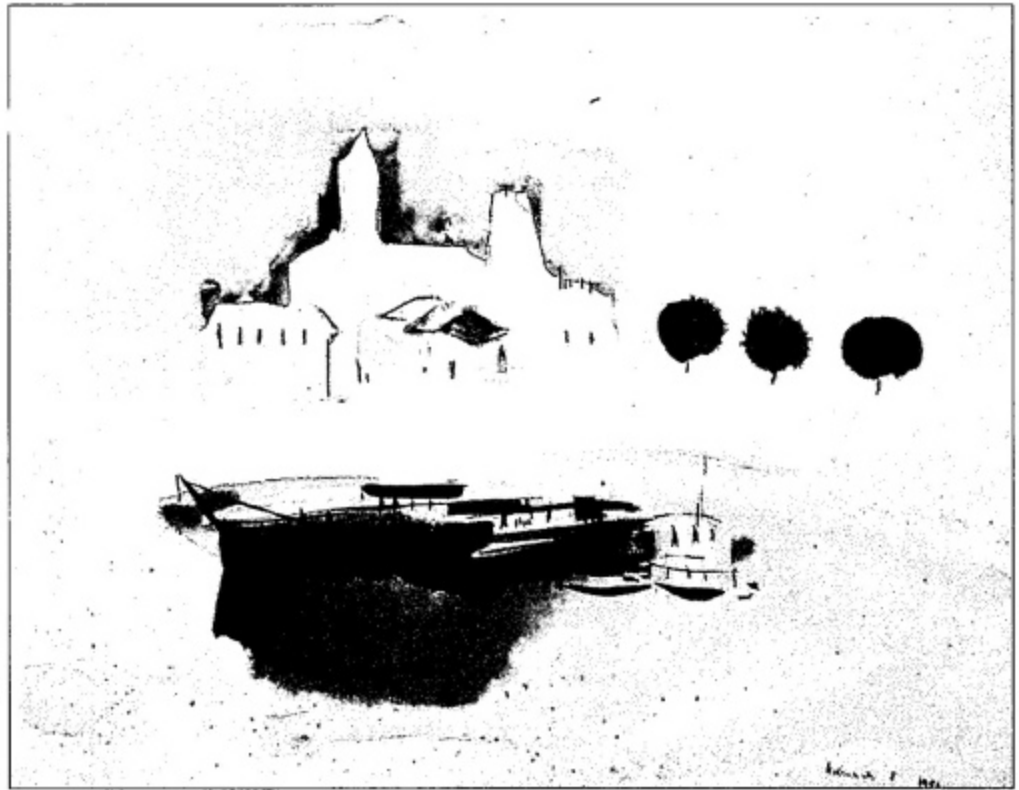
*Örülj hát, hogy jajdulni is tudsz! Keser-
ved javadra megindíthatja még ellensé-
ged is.”*

A halakról Prokop Péternek azonban
nem csak ilyen filozófus eszme-futtatások
jutnak eszébe, hanem a finom bajai ha-
lászlé is, amit ittjártakor mindig szívesen
megkóstol.

*Kép és szöveg:
Schmidt Antal*

Prokop Péter: Szent Ferenc prédikál

Uszályok a Sugovicán

UDVARDI ERZSÉBET ISMÉT ELJÖTT BAJÁRA

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! – írtam a
megszólítást, mikor Udvardi Erzsébet ki-
állításának megnyitására készültem, s
azonnal tudtam, hogy Baján rossz ez a
megszólítás: személytelen és távolságtar-
tó. Hát akkor mi lesz a további mondan-
dóval — gondoltam —, hiszen nem va-
gyok művészettörténész, hanem csak egy
mezei történész. Hosszú töprengés után
elkezdtem leírni azt, ami éppen eszembe
jutott. Mindannyian ismerjük azt az ér-
zést, amikor megpróbáljuk megfejteni,
hogy a gondolatok és érzelmek zűrzava-
rában mi, miért jutott eszünkbe, felfejteni
igyekszünk az asszociációk szövetét.
Most, itt, ezzel próbálkozom.

Néztem a naptárt: a kiállítás megnyitó-
ja október 30, néhány nappal Minden-
szentek és Halottak napja előtt; továbbla-
poztam: nov. 11. Márton; nov. 13. Áron
fiam születésnapja — és Baja szerb meg-
szállásának napja az első háború után —;
nov. 19. Erzsébet. December, advent, ka-
rácsony másnapja: dec. 26. István, dec.
27.: Udvardi Erzsébet születésnapja.

Ekkor az Udvardi Erzsébettel való első
személyes találkozásom jutott eszembe.
Kezdő kis múzeumistaként Erzsébet kiál-

lítását rendezték a múzeumban, s jobb hí-
ján magam voltam mellette a rendező.
Szorongtam a művésszel való személyes
találkozástól, de ez teljesen felesleges
szorongás volt. Az első percben feloldot-
ta, s akkor éreztem meg először, hogy a
művész lehet ember.

Rendezték a kiállítást, s Tamás István,
Erzsébet férje egy széken ülve türelme-
sen várta, nézte, mit is csinál a két nő. A
munkaidőnek vége, 8 éves Áron fiam az
iskolából bejön a múzeumba, s várja,
hogy hazamenjünk. Tamás István beszél-
getni kezd velem, majd elindulnak kólázni,
mert a két nő reménytelenül lassú.

Mint egy filmben, vágás, a következő
kép villan fel: Erzsébet ismét Baján, és Ke-
lemen Marcival igyekszünk metszőollót
szerezni, hogy Erzsébet szüleinek sírját
rendbe tegyük. Ezek a találkozások meg
nem ismételtethők. Ez a múlt? Nem igaz,
csak a nyelv teszi múlt idejűvé, de ez a
nyelv jelenidőben fejezi ki a múltat, amikor
azt mondjuk: *Él* az emlékezetemben. Az
emlékekben megjelenő alakok élnek, s be-
leisznak poharunkba, itt vannak velünk.

Udvardi Erzsébet ismét eljött Bajára.
Olyan mondat ez, mintha máshonnan ér-

kezne, pedig soha el sem ment a városból. A múlt héten egy filmet néztem, melyben a főhős, az önzetlen és időtlen tiszta szeretet megtestesítője, a következőt mondja szerelméről: úgy vagyunk, mint a borsó meg a héja. Ismét Udvardi Erzsébet jutott eszembe: a művész és Baja szerelme: borsó meg a héja, az összetartozás természetes rendje. Úgy érzem, nemcsak bajai témájú művei jelzik ezt a szerelmet, a gyermekkorából megőrzött emlékek apró tükröcserepei ott fénylenek minden alkotásán, a balatoni képeken ugyanúgy, mint a biblikus témájúakon.

A gyermekkor tükröcserepei Sütő Andrásról lopott gondolat, de ez is talán azért jutott eszembe, mert egy reggel a fény úgy érkezett a szobába, hogy a tükörből visszaverődve felébredtetett a ragyogás. S a ragyogástól, félálomban, Rá gondoltam: arany, ezüst és kék; aztán egy Dzsida Jenő vers:

„Miképpen boltíves,
pókhálós vén terem
zugában álmodó
középkori barát,
ki lemosdotta rég

a földi vágy sarát
s félig már fent lebeg
a tiszta étheren, —
ül roppant asztalánál,
mely könyvekkel teli
s a nagybetűk közébe
kis képecskéket ékel,
Madonnát fest örökké
arannyal s égi kékkel”

Udvardi Erzsébet képeiről arany, ezüst és kék színekkel-szavakkal a belülről látók fényessége sugárzik. Akkor is, ha nem arany-ezüst fóliával, festékkel dolgozik. Az arany fénye ragyog az akvarelleken a barnák, sárgák közt felvillanó fehér foltokban, így a Baján először látható Szentföldön — Szentföldről készült képeken is.

Udvardi Erzsébet néhány évvel ezelőtt szüleire emlékezve ezt írta: „Most már erősen közelítek azokhoz az évekhez, amelyek a lélek legbensőbb köreit tágítják, s elejtik a feleslegeset.” Úgy vélem, ez a gondolat nem egészen igaz. Udvardi Erzsébet évektől függetlenül, műveiben már réges rég elejtett minden feleslegest. A 2001 novemberében a Gyakorló Iskolában látható alkotások ezt igazolják.

Mindegyik képen ott él a fény, az ember, s az ember békéje, akkor is, ha nincs ember a képen. Az elmúlt néhány hétben magam is békét kaptam, talán azért, mert sokat gondoltam Rá. Békesség ennek a háznak! — szól a Jézus-tanítványok köszöntése. Udvardi Erzsébet művei is így köszönnek Bajának az advent reményében, s ezt üzenik:

„Színek zengése!
Ó, titkok titka:
Fények zúgása!
a földön ittlent
Mártír mosolya!
belülről nézzen
Szűz vallomása!
mindenki mindent,
Kék, ami békül
szemet és szívet
piros, ami lázad.
és harcot és békét! —

Áldja meg az Úr
a belülről látók
fényességét!”

Merk Zsuzsa

BAJAI ARCKÉPCSARNOK

KARIG SÁRA (1914–1999)

A Magyar Nagylexikon 2000-ben kiadott XI. kötetében néhány rövid sorban leírt címszó szól Karig Sáráról, városunk szülöttéről, a József Attila-díjas költőről, íróról, műfordítóról. Aki tisztában van személyiségének jelentőségével, alkotó életének viszontagságokkal teli sorsával, annak illik pályafutásáról többet tudni. Magáról személyes jellegű emlékiratot nem írt, ezért lettem regénybe illő sorsának biográfusa. Élettörténetének tömör megírását segítették a róla megszerzhető dokumentumok, de személyes ismerettségem is vele, valamint édesapjával.

Apja, Karig Károly (1883–1948) Karig Móric és Scharbert Emma fia a családi hagyomány szerint hugenottáktól származik. A mai Szlovákiában, a Pozsony közelében fekvő Bazinban született. Polgári iskolai és tanítóképző intézeti magyar-német és zeneszakos tanári oklevelet Budapesten szerzett 1905-ben. Pályáját a soproni evangélikus, majd a temesvári állami tanítóképzőben

kezdté, Baján 1907-től tanított a helyi képezőben 1925-ig, akkor nyugdíjazását kérte, és magánzenei tanfolyamokat szervezve tanított. Az ő kezdeményezésére jött létre a Liszt Ferenc Kör 1926-ban, majd 1929-ben annak

zeneiskolája. Mindkettőnek igazgatója lett. Létrehozta továbbá a város szimfonikus zenekarát. Több egyesületnek volt tagja, a bajai lapok állandó zenei kritikusja és a Liszt Ferenc Kör által kiadott Filharmónia című időszaki kiadvány felelős szerkesztője. Hangversenyszervezői tevékenységével — Kun Imre bajai származású fővárosi hangversenyrendező segítségével — élénk hangversenyélet jött létre Baján.

Természetes, hogy lánya zenét tanult, aki apja zenei szervezkedését így deklaráta: „Édesapám zenetanár volt, azt vallotta, hogy aki a zenét szereti, rossz ember nem lehet. Ezért nálunk Baján ugyanúgy megfordultak a néger énekesek és a francia zongoristák, mint a világhírű magyar művészek és a Zeneakadémia növendékei...”

Az evangélikus vallású zenetanár 1910. december 22-én Baján feleségül vette Moravcsik Ödön törvényszéki elnök és Drégely Julianna katolikus vallású lányát,

Moravcsik Janka Berta tanítónőt (1881–1961). Az elvált asszonynak ez volt a harmadik házassága.

KARIG SÁRA szüleinek Tóth Kálmán utca 29. szám alatt lévő egykori első bajai otthonában jött a világra 1914. június 13-án. (Volt még egy fiútestvére, Emil Ubul (1911–1981) és egy leánytestvére, Julianna (1913–1976). Sára volt a legfiatalabb.) Mivel édesanyja katolikus, édesapja evangélikus volt, a szülők megegyezése alapján katolikus iskolába járatták, de evangélikus vallásoktatásban részesült. Internacionalista nevelést kapott. A kálvinista reformáció francia híveitől származó Karig família minden tagja több nyelven beszélt. Sára már bajai otthonában elsajátította nagyjából a német nyelvet, valamiképp bunyevácúl is megtanult. Pozsonyban — apja rokonainak háromnyelvű városában — szinte mindenki tudott magyarul, németül és szlovákul, ezt magától értendőnek tartották. Azon csodálkoztak, miért nem tanult meg a kis Sára szlovákul is. A német mellé — egy átmeneti évre — megkezdődött a francia nyelv otthoni tanulása, mert édesanyja jól ismerte ezt a nyelvet.

A szülők gondos iskolai nevelést biztosítottak a legkisebb lány számára. Furcsa dolog volt, hogy akkortájt egy pedagógus házaspár nem tudta bejuttatni egyik jó nevű magyar női tanítói szerzetesrendi intézetbe sem lányát, mint pl. a Sacre-Cœur Sophianum tanítórendi nyolcosztályú gimnáziumba vagy az Angolkisasszonyokhoz. Kénytelenek voltak német nyelvterületen taníttatni. Neuhaus-am Inn kolostorában kezdte tanulását. Ebben a bajorországi, az Angolkisasszonyok által működtetett leányiskolában oktatták három évig, ahol egyik nap angolul, a másik nap németül folyt a tanítás, s ráadásul sokkal kevesebbe került ottani taníttatása, mint fővárosunkban. Amikor visszajött, Szegeden folytatta középiskolai tanulmányait latin-görög szakosként, és a franciát is újra kezdte elsajátítani. Tanulmányait a szegedi egyetemen folytatta, két évig magyar-német szakon tanult, és fakultatíve angolul. Közben többször elutazott Angliába. Szorgalmas diákeveiről így vallott: „*En általában nagyon korán kezdtem el utazni, és nagyon önálló voltam, mindig sokat kerestem. Órákat adtam és ösztöndíjamban voltam, nagyon stéber voltam azt hiszem, úgy visszatekintve elég kibírhatalan osztálytárs és bentlakó, internátusban lakó voltam.*” A szegedi egyetem után Budapesten, a Kereskedelmi Akadémián tanult 1933–1934-ben. Szegedi éve alatt

került barátságba Szent-Györgyi Albert családjával, akinek első felesége Baja polgármesterének, dr. Borbíró Ferencnek elvált lánya volt. Márta asszony tanácsára angol nyelvtudásának tökéletesítésére három évet töltött Angliában Burham város és London egyetemén 1934–1937-ben. Minden lehetősége megvolt, hogy idegen nyelvekkel találkozzon, az irodalom iránt pedig mindig is érdeklődött.

Diákkorában költő akart lenni, de hamar rájött, hogy Magyarországon nem lehet csak költészetből megélni. Azt vallotta magáról, hogy anarchistának indult, és mindenféle lázadó momentumok történetek életében. Pl. amikor a negyvenes évek végén és '45 után is kérdezték, milyen származású, azt mondta, hogy félvér, mert katolikus az anyja és evangélikus az apja. Ezeknek a lázadásoknak egyik gyökere ott volt, hogy nem tartotta egyértelműnek, hogy mi miért van, és nem volt hajlandó elfogadni egyes dolgokat. Így lett egy kicsikét anarchista.

Amikor Angliában volt, kapcsolatba került a brit reformista, szocialista értelmiség mozgalmával a Fábianus Társasággal, akik jelentős hatással voltak az Angol Munkáspárt politikájára. Hallgatta az alapító Webb és felesége, Beatrice előadásait. Nagy-Britanniában főiskolai végzettségnek számító angol egyetemi okmányt, nyelvtanári oklevelet kapott.

Hazájába visszajöve, 1937-től 1944-ig a Salgótarjáni Vas- és Gépgyár, majd a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank és a budafoki Somich Borkereskedelmi Rt-nél dolgozott tisztviselőként. Első munkahelyén angol-német levelező volt. Egy szobában végezte tennivalóját Justus Pál politikus, költő és műfordítóval, akit akkor ugyanott magántisztviselőként alkalmaztak, aki szociáldemokratáknak főleg elméleti kérdésekkel foglalkozott. Egymással szemben ültek, ráérő idejükben Justus segítette munkatársnőjének francia nyelvtudását fejleszteni, Karig Sára pedig angolra tanította kollégáját, és sokat vitatkoztak. Justus hatására 1943-ban belépett az SZDP-be.

A német megszállás után Karig Sára Ponty utcai lakása embermentő központtá alakult Budapesten. Néhány lakást is bérelt olyanok számára, akiket üldöztek. Összekötésben volt Szlavits Károllyal, a magánjog egyik kiemelkedő művelőjével, aki hamis okmányokat gyártott az üldözötteknek. Segítette az akkor Budapesten tartózkodó Evelyn Gore-Synes közbenjárásával német hadifogságból szökött angol hadifoglyok mentését. Amikor kitették áll-

sából, a svéd követség budapesti, Eskü téri gyermekosztályán tevékenykedett Asta Nilsennel, aki már az első világháborúban is magyar gyermekeket mentetett, és azért jött ismét Magyarországra, hogy gyermekmenhelyet létesítsen. Begyűjtötték a gondozásra, támogatásra szoruló gyermekeket, megtanították őket imádkozni, ellátták élelmiszerekkel stb.

Átvészelte az 1944–1945-ös időszakot, nem volt kapcsolata a németekkel. Lakásán illegális nyomda is működött. Felszólították arra, hogy változtassa meg régi protestáns, biblikus keresztnévét, mert az egy zsidó név, de erre nem volt hajlandó. Embermentő akciói során olyan szakértők segítségével, mint pl. Szlavits Károly professzor, nyolc házasságot kötött. Volt ugyanis akkor lehetőség arra, ha valaki hazajött a frontról, kaphatott 24 órás engedélyt, nem kellett kivágni a 8 napos kihirdetést ahhoz, hogy valaki házasságot köthessen. Így különböző fővárosi kerületekben a hamisított okmánygarnitúrákkal kötött névházasságokat. 1945–1946-ban a Hazahozatali Kormánybizottságon dolgozott, végigjárta Nyugat-Európa hadifogolytáborait, hogy hazahívja az erőszakkal elhurcoltakat vagy a háború miatt nyugaton menedéket keresőket. 1946–1947 között Budapesten a Britisch Councilnél idegen nyelvű levelezőként, előadóként és tanulmányi titkárként dolgozott.

Már 1945-ben és 1947-ben is a II. kerületi választási munkákkal bízta meg a szociáldemokrata párt. Olyan dolgokat tapasztalt az utóbbi évben, amelyek törvénytörések voltak. Ezeket leleplezte. Jelentést tett a választásvezetőnek, dr. Riesz Istvánnak — aki akkor szociáldemokrata igazságügy miniszter volt —, a „kék cédulákkal” történő választási visszaélésekről. A posta olyan összekötést alakított ki a választókerületében, hogy amikor felvette a telefonkagylót, minden szavazatszedő részleg hallotta, amit mondott. Másnap eltűnt Budapestről, hasztalan kutattak utána. Keresőit később bebörtönözték, köztük Justust kihallgatása közben agyonverték. Nincs többé — családja kivételével —, aki számon tartotta volna ügyét. Az elhatalmasodott önkényuralom első áldozatai közé tartozott.

Karig Sárát a Szovjetunióba hurcolták, ahol a személyi kultusz idején kevés híján hét esztendő (1947–1953) töltött a vorkutai javító-nevelő munkatáborban. Ez a Sztálin-ellenes értelmiségi réteg számára létesített, szigorított munkatábor az északi sarkköri övezetben, a száraz éghajlatú, jég hazájában volt. Nem elítélteként

számúzték oda, ami egy fokkal rosszabb volt, mert az ítélettel sújtott politikai bűntettek legalább egy kicsit bizonyosak lehettek abban, hogy mikor szabadulnak. Fegyelmezetttségével, testi higiéniájára gondosan vigyázva, megnövelt lelkierejével elviselte a szenvedéseket, a munka életben tartotta. Barátságot kötött kitűnő orosz elítéltekkel, akik sokat segítettek abban is, hogy fogságát elviselje. Akikben szerinte úgy általában minden nagy volt: hibáik, nacionalizmusuk, érzéseik, irodalmi és művészi alkotó tevékenységük és egyebek.

Sztálin halála után került haza 66%-os rokkantként. Egy évig rokkantnyugdíjat kapott, több műtéten is átesett, hogy fagyott végtagjainak mozgásképességét visszanyerhesse. Politikai rehabilitációja is megtörtént, új életet kezdett.

Visszaemlékezve erre az időszakra, azt mondta egy interjúban: „*Én vagyok a szerencse lánya.*” Hozzátette, mennyire jellemző a magyar nyelvre, hogy nem a nők pártját vállalja, mert a népi szólás is csak a szerencse fiát említi. Azt is kifejtette, amennyiben nem vitték volna el, mit lehessen tudni, hogy nyelvi és külföldi neveltetése, múltja miatt nem lettek volna konfliktusai, ezek kitűnő alapot szolgáltatottak akkoriban egy esetleges ellene irányuló koncepciók perhez.

Régi barátja, Ortutay Gyula megélhetésül számára a műfordítást ajánlotta, de hiába beszélte anyanyelvi szinten az angolt, a németet, és tudott franciául is, önző fordítói csoportok nem engedték be körükbe. A Corvina Kiadó számára pl. csak olyanokat fordíthatott, amit mások nem vállaltak. 1956-tól az Új Magyar Könyvkiadó munkatársa lett, amelyet az orosz és szovjet irodalom kiadására hoztak létre. Lägerélete alatt jól megtanult oroszul. Mint vallotta: „*Később lett nagy „kénytelen szerelmem” az orosz nyelv, és ezen hatalmas, gazdag, sokszorozó nyelvi kultúrán át a szláv világ. Az életemnek nagyon nehéz pillanataiban olyan korlátok fölé emelt az orosz nyelv, hogy megtudtam a szellemi szabadságnak milyen korlátlan lehetőségei vannak.*” Hiába tudott oroszul, közölték vele, ha egy éven belül megtanul bolgáru, felveszik az 1957-ben alapított Európa Könyvkiadóhoz (az előbbieken említett kiadó jogutódjához). Eddig csak északi szláv nyelvekkel, ukránnal, belorusszal, oroszral találkozott (1973-ban az észet is tanulni kezdte), meg egy kicsit a cseh és szlovák nyelvvel. Megtanult bolgáru (32 könyvet fordított le bolgárból), a

második szellemi otthona lett Bulgária. Az Európa Kiadó szerkesztőjeként dolgozott 1989-ig, ugyanattól az évtől kezdve az *Új Tükör* rovat szerkesztője lett, és indulásától kezdve külső munkatársa a *Nagyvilágnak*.

1956-ban maradt ideje arra is, hogy foglalkozzon saját munkásmozgalmi emlékeivel, újra levonja a következtetéseket politikai tevékenységének múltjából — melyben voltak megszakítások —, de baloldali gondolkodású maradt. Azt vallotta, hogy nem a személye, hanem az események voltak azok, amelyek előírták, hogy neki mit kell csinálnia. Saját szavait idézve azt mondta: ... „*tehát sokkal jobb, ha az ember ellenzéki bévülről, mintsem, hogyha kívülről.*”

Összeállította Fehér éjszakák címmel verseskötetét is, azokból a költői műveiből, amelyeknek megírásához deportálása idején is volt lelkiereje. Megvolt ehhez — ha nem is az utcán, hanem a havon, vagy az örök jégen hevert — a téma. Úgy érezte, hogy életfilozófiájával nem volt teljesen összeegyeztethető kötetének akkori megjelentetése.

Műfordítói tevékenysége mellett verseket írt, melyek megjelentek az *Új Tükörben*, a *Kilátóban* és az *Élet és Irodalomban*.

Sokirányú fordítói, szerkesztői és kultúrdiplomáciai tevékenységét csak jelezhetjük. Ő szerkesztette pl. a *Népek* meséi sorozat 75 kötetét, a *Finn Irodalom Könyvtára* sorozatot, a bolgár, ukrán és a lett irodalom mintegy 100 kötetét, az *Égtájak* című, évente megjelenő világirodalmi antológiát, Károlyi Mihály és Károlyi Mihályné emlékiratait stb.

Egyaránt fordította nagy és kis országok irodalmát, nem sikerült felmérnem, hány kötetre valót. Jártas volt az indiai Rabindranath Tagore prózai írásműveinek világában, az orosz Mihail Bulgakov regényeiben is otthonos. Azonkívül — kiragadva néhány nevet — talán legkedvesebb szerzői partnerei voltak a bolgár Jordan Javkov, Jordan Radicskov és Blaga Dimitrova, az ausztrál Alan Marshall, a japán Abe Kobo, a nigériai Chinua Achebe és folytathatnánk: Emil Manov, Atanasz Dalcsev, Szavva Dankilov, Vlagyimir Laskov, Sean O' Casey, Oleg Roszija, Jurij Scserbak, Vaszil Szimonenko, Patrick White, Michael Wilding s mások köszönhetik egyszeri vagy többszöri megszólaltatásukat magyarul.

Azt nyilatkozta egyszer: „... ahogy *Bloktól tanultam oroszul és Jakovtól bolgáru, fordítás közben mindig újra tanulok Kosztolányitól magyarul.*”

Közéleti személyiség volt: a Magyar Pen Club, valamint a Modern Filológiai Társaság intézőbizottságainak, az Írószövetség külügyi bizottságának tagja.

Többször képviselte külföldön a magyar írókat. Elnöke volt a Magyar Ukrán Társaságnak, titkára a Károlyi Mihály alapítványnak stb.

Sok kitüntetést kapott, azt szokta mondani, hogy ő a legjobban dekorált magyar műfordító. Pl. megkapta a legnagyobb bolgár kitüntetéseket és díjakat, kétszer is a Cirill és Metód érdemrendet, a zsidó állam jeruzsálemi Jad Vashem Intézet a „Népek igaz embere” címet adományozta részére. Brit állami kitüntetésben is részesült. Megkapta kiváló munkáért adományozható munkaéremrend több fokozatú komránykitüntetéseit, a Művészeti Alap irodalmi díját, a József Attila-díjat és a Demény Pál emlékéremet, hogy csak néhányat említsék a hazaiak közül.

Karig Sára hosszan tartó betegsége után 1999. február 2-án, életének 85. évében hunyt el Budapesten. A Farkasréti temetőben vettek tőle búcsút rokonai, barátai és pályatársai. Szülővárosában, Baján a Rókus sírkertben lévő családi sírboltban helyezték végső nyugalomra február 21-én. Ott alussza örök álmát, ahol álmainak őrzője a síremlék posztamentumán álló, kőből faragott szárnyat viselő angyal. Részvétének kifejezésére sírjára koszorút küldött többek között a Magyar Köztársaság akkori elnöke, Göncz Árpád és a különböző nagykövetségek is.

Tandori Dezső 1984-ben őt köszöntve „magyar Világirodalmunk Karig Sárájának” nevezte földinket, aki átélte tragédiákat, de megpróbáltatásokat és átlagon felüli terheket vállalva sikereket is. Szeretete pályáját, a sors nagy ajándékának tartotta, hogy azzal foglalkozhatott, amihez kedve volt. Sohasem ment férjhez, minden idejét az irodalomnak szentelte.

Bánáti Tibor

Elhangzott Baján, 2001. november 6-án, a MAGYAR TUDOMÁNY NAPJA MEGYEI TUDOMÁNYOS FÓRUM plenáris ülésén „Bajai biográfiák: Karig Sára (1914–1999)” címmel.

A legkisebb közös többszörös

„A halászlé ünnepe a halászlé fővárosában” nevű rendezvény
közösségformáló hatása

Az ötlet születését követő első alkalom, tehát Szentiványi Gábor londoni nagykövetségünk gondolatkísérletét követő 1996-os népiünnepély megvalósítása óta foglalkoztat az a kérdés, hogy vajon miért ilyen sikeres ez a rendezvény városunkban. Több konferencián tudtam büszkén példálózni ezzel az eseménnyel, amikor szóba került a helyi társadalmak integrációjának kérdése. Úgy fogalmaztam a példában szereplő rendezvényvel kapcsolatban, hogy az, illetve az apropót jelentő „lé”(halászlé) a „legkisebb közös többszörös” a városunkban élő vagy ahhoz erősen kötődő polgárok közötti viszonyok kifejeződésében, ad absurdum a közösség együvé tartozásának szimbóluma.

Tény, hogy már az első 1996-os rendezvénnyel túlteljesítették a szervezők a tervet, hiszen az eredeti szándék a következőkben fogalmazódott meg: „Háromszáz éves város, háromszáz bogrács-halászlé”, utalva ezzel az 1696-os királyi adománylevelével tricentenáriumára, amely valódi „urbánus” jogokat adott az akkor már nagy múltú településnek. Már ebben az esztendőben 450 bográcsban főtt a „lé” és nyilvánvalóvá vált, hogy itt nem lehet megállni. A közösség azonnal reagált a szándékra, hiszen az első évben még csak kevés rendező gondolta, hogy ezt az ünnepet évről-évre meg kell ülni. A bajaiak egyre nagyobb számban „követelték maguknak a helyet” a képzeletbeli közös asztalnál. Ennek eredménye, hogy 2001-ben, már a hatodik alkalommal, körülbelül ötvenezer ember volt közvetlenül részese az ünneplésnek, amely a város lélekszámát is felülmúlta.

Indokoltnak láttam, hogy előfeltételezésemet igazoljam, tehát megkérdeztem a legilletékesebbeket arról, hogy hozzám hasonlóan gondolkodnak-e az eseményről. Ehhez egy rövid és könnyen áttekinthető kérdőívet szerkesztettem, amelyet az „asztaltulajdonosok” mintegy 10%-a töltötte ki értékelhető módon. A korrektebb feldolgozást szolgálta a hallgatóim által elkészített SWOT-analízis (GyELV-elemzés), amellyel a megkérdezettek adatszolgáltatását egészítettem ki, így szakszerűbb, elfogulatlanabb véleményt alkothattam hipotézisem igazolásához.

I. A helyi társadalom

A helyi közösségek vizsgálata, definiálása igen intenzív vált a '90-es években a magyarországi társadalompolitikában. Jelentős nemzetközi tapasztalat állt a hazai kutatók rendelkezésére, elsősorban az euroatlanti országokból. A korábbi kutatásokat erősen korlátozta az adekvát társadalmi környezet hiánya, jogi-, politikai-, gazdasági-, közigazgatási anakronizmusok. A nyolcvanas évek politikai klímaváltozása, a társadalmi pluralizmus jogi feltételrendszerének megteremtése, különösen az öntevékenység és az önkormányzatiság garanciáinak megjelenése, valamint a gazdaság felszabadítása, lehetővé tette a szociológiai, a politológiai, a közgazdaságtani kutatások emancipációját, valamint olyan újszerű, interdiszciplinális megközelítések meghonosodását, mint a közösségfejlesztés vagy a településfejlesztés.

A helyi társadalom definíciója lehetetlen volna, ha ezek az előzmények nem volnának.

Mi tehát a helyi társadalom? Abban mindenki egyetért, hogy a helyi társadalom egy entitás, mivel sajátos gazdasági és szociológiai jellemzői vannak és kulturális-spirituális karaktere is megrajzolható. Ugyanakkor nem zárt rendszer, hiszen állandó kölcsönhatásban áll környezetével, mind térben, mind időben. K. Davis szerint: „...a közösség az a legkisebb területi csoport, amely az emberi élet minden aspektusát képes felölelni.”

A helyi társadalom egy szervezett rendszer, amely jól felismerhető, de csak adekvát társadalmi viszonyok között! A rendszerszerű megközelítésből adódóan a rendszer elemekből áll: esetünkben egyénekből, azok közösségeiből, valamint szervezetekből és intézményekből. A szervezetszféra azonban megjelenik a tagoltság is, hasonlóan a makro-környezet tagoltságához. A helyi társadalom tagoltságát a közöttük fennálló viszonyok determinálják; jellemzi őket tartósságuk, intenzitásuk, hierarchizáltságuk.

Vizsgálatunk azonban arra irányul, hogy kimutassuk: Mi az, ami összetart és nem arra, hogy mi az, ami szétválaszt.

Ennek igazolására a társadalmi rendszerméletben gondolkodó szociológia jeles képviselőinek, Roland L. Warrennek, Vilfredo Pareto-nak, Talcott Parsons-

nak a településközösségekről alkotott nézeteit alkalmazom. Felfogásukban, a város mint társadalmi rendszer szerepel. Warren szerint (1957) a közösség akkor „létezik”, ha az alábbi öt funkciónak megfelel:

1. A szocializációs funkció, amelyen keresztül a közösség bizonyos értékeket olt tagjaiba.
2. A gazdasági boldogulás funkciója, amellyel a közösség jövedelemszerzési lehetőséget biztosít tagjainak
3. A társadalmi részvétel funkciója, amellyel az egyén eleget tesz a közösségi élet iránti általános igénynek
4. A társadalmi kontroll funkciója, amellyel a közösség értékeinek, normáinak betartására ösztönzi az egyént.
5. A kölcsönös támogatás funkciója, amellyel a közösség tagjai megvalósítják azokat a feladatokat, amelyek túl nagyok vagy túl sürgősek ahhoz, hogy az egyének önmagukban megoldhatnák azokat.

Az általunk vizsgált népiünnepélyben feltételezésem szerint különösen megvalósul a 1-3-4. funkció, de másodlagosan a 2. funkció is tetten érhető, hiszen a népiünnepély a közösség jelentős csoportjait juttatja jövedelemhez, például a kereskedelem, vendéglátóiparban. Közvetve az egész közösség részesedik a jövedelemből, hiszen helyi adóbevételei, közterület foglalási- és támogatási bevételei képződnek az önkormányzatnak. Az 5. funkció azért értelmezhető esetünkben, hiszen ez az egyik legnagyobb „vállalkozása” a városnak, amelyből közvetlenül vagy közvetett módon az egész közösség kiveszi a részét. Elég csak arra utalni, hogy a polgárok 6 millió forinttal járultak hozzá a költségekhez, ami a teljes költségvetés 40%-a!

Legközvetlenebbül a 3. funkció érvényesült, amelyet a kérdőíves vizsgálat eredményei igazoltak.

A helyi társadalom optimális működési feltételeinek, az adott településközösségre irányuló településpolitikai gyakorlatban is érvényesülnie kell. Enyedi György akadémikus egyik tanulmányában erről a következőket írja: „A településpolitikának végül is igen „egyszerű” a célja: a lakosság érezze jól magát a lakóhelyén.” A jó közérzet feltételeit az alábbiakban foglalja össze:

1. foglalkoztatás (jövedelemszerzés) lehetősége (helyben vagy elérhető közelségben)

2. az épített településkörnyezet megfelelő színvonala
3. az igényelt szolgáltatások elérhetősége
4. barátok, rokonok elérhetősége
5. a település közösségéhez fűződő érzelmi, kulturális vagy presztízs-jellegű kapcsolatok.

Az előbbi feltételrendszernek szintén megfeleltethetjük a vizsgált népünnepélyt. Különösen a 4-5. feltétel manifesztálódott a kérdőívek értékelésében.

II/1. A vizsgálat körülményei

1. **A kérdőíves vizsgálat jellege: nem egyidejű és helyhez kötött.** A felmérésre április hónapban, az úgynevezett regisztrációs időszakban került sor. A kérdőívesítés helyszíne a József Attila Művelődési Központ és Ifjúsági Ház főépülete volt. A kérdőívek szétosztásában és összegyűjtésében a JAMKIH munkatársai illetve az Eötvös József Főiskola IV. évfolyamos (2001/2002 oktatási év), művelődésszervező szakos hallgatói működtek közre.

A regisztrációs időszak alatt jelentkezettek a régi-új asztalhelybérlők a szervező intézménynél, hogy megváltsák az asztalhelyet és ezzel a részvétel lehetőségét a következő népünnepélyre (2001. július 14.).

A kérdőíves megkérdezés körülményeinek kialakításánál figyelembe vettük az előző év sikertelenségét, amikor a népünnepélyen kívántunk adatokat gyűjteni, de ez nem volt eredményes. Így Béres Béla (JAMKIH) igazgató javaslatára a megkérdezést már a népünnepély előtt lebonyolítottuk. A vizsgálat időpontja és helyszíne nem releváns az eredmények szempontjából.

A válaszadás önkéntes volt, a kérdőívet a regisztráció során lehetett átvenni, kitölteni és leadni. A válaszadók kiválasztása véletlenszerűen történt (például az adott napon minden ötödik-tizedik stb. látogatót kértek meg a válaszadásra). A vizsgálat 2017 (100%) főzőhely bérlőire irányult. A reprezentativitás érdekében 250 (12,4%) kérdőívet osztottunk ki, ebből 231 (11,45%) kérdőív volt értékelhető, tehát 231 kérdőív adatai szerepelnek a feldolgozásban.

A vizsgálati személyeket azért az asztalhelybérlők közül választottam, mert feltételeztem, hogy jól reprezentálják a bajaiak közösségét az előfelvetésben szereplő szempontok alapján.

2. **A SWOT-analízis (GYELV-elemzés) jellemzői:** a szóban forgó eljárás lefolytatására, az EJF IV. évfolyamos,

művelődésszervező szakos hallgatóit kértem fel, amelyet szakmai gyakorlatukhoz kapcsolódóan végeztek el. A hallgatók, a kérdőíves vizsgálatról teljesen függetlenül, önállóan (nem csoportosan) és a népünnepélyt követően, tehát a rendezvény isméréseiben készítették el az analízist.

A gyengeségek, erősségek, lehetőségek és veszélyek kimutatása természetesen a rendezvényre vonatkozott, tehát alapvetően szakmai, módszertani elemzésre alkalmasak annak eredményei, de fontos megállapításokat találtam az általam vizsgált kérdéssel kapcsolatban is a hallgatók munkáiban, amelyek megerősítették problémafelvetésemet. Ebből a megfontolásból felhasználtam azokat az értékelésben.

II/2. A kérdőíves vizsgálat eredményeinek ismertetése

A kérdőív bemutatása: a kérdőív egy — az előbbieken ismertetett körülményekre tekintettel — röviden megválaszolható, nyolc kérdésből álló dokumentum. Az első három kérdéssel általános adatokat gyűjtöttünk: kötődés a városhoz, nem, életkor.

A 4-8. kérdésekben foglaltuk meg az előfelvetésben szereplő szempontokat, „A rendezvényre vonatkozó kérdések.” címen. Sorrendben: a 4. kérdésben a népünnepély szubjektív definícióját vártuk a válaszadóktól, saját meghatározások alkalmazásával, amelyet a feldolgozásnál kategorizáltunk. Az 5. kérdés eldöntendő, amelyben arra vártunk választ, hogy a népünnepély jelképe-e a bajaiságnak? A 6. kérdés szintén eldöntendő, amelyben a népünnepély jelképiségéhez fűződő személyes viszonyáról kellett nyilatkoznia a válaszadóknak. A 7. kérdés ismét rövid, önálló kifejtést igényelt, amelyben arra válaszoltak a megkérdezettek, hogy milyen további bajai jelképe(ke)t tudnának felsorolni. A 8. kérdésben a kérdőív adott választékot abból, hogy minek minősíthető elsődlegesen a népünnepély.

Fontos szerkesztési kérdés volt, hogy a 4. kérdésben foglaltak megelőzzék a 8. kérdésben foglaltakat, mivel a válaszadó szuverén véleményalkotását fontosnak ítéltük.

A kérdőíves vizsgálat alanya, az előbb már ismertetett módon a 2017 (100%) asztalhelybérlő, amely így a „teljes populáció”. A vizsgálat reprezentativitását biztosította, hogy 250 (12,4%) megkérdezésből, **231 (11,45%)** értékelhető volt.

A válaszadók **84%-a (193 fő) bajai lakos**, míg **16%-a (38 fő) nem bajai lakos**.

A nem bajai lakosok 32%-a rokonok, 26%-a barátok, 10%-a munkatársak 29%-a egyéb (származás, iskola, alkalmi munka,

földtulajdon) módon kötődik a városhoz.

A megkérdezettek 69%-a férfi, 31%-a nő.

A megkérdezettek életkori megoszlása a következő volt:

14-18 év közötti	1%
18-25 év közötti	9%
25-45 év közötti	48%
45-65 év közötti	37%
65 év feletti	5%

A következő 4-8. kérdések vonatkoznak a problémafelvetésre:

a 4. kérdésben kellett megfogalmaznia a válaszadóknak, hogy mit jelent a számukra a népünnepély. A válaszok önálló megfogalmazást igényeltek, nem meglévő módzatok közül kellett választani.

A megkérdezettek 34%-a (79) válaszában a következő az esszenciája: családi — baráti — társasági esemény; 10%-a (24) a turizmussal, idegenforgalommal, vendéglátóiparral hozta összefüggésbe az eseményt; 8%-a (21) a népünnepélyt kísérő programokat, rendezvényeket tartotta hangsúlyosnak; 9%-a fesztiválként, fiesztaként, felszabadult eseményként, „buliként” említette a népünnepélyt. Viszonylag magas számban — 39% — hagyták ki ezt a kérdést a kérdőívekben.

1. ábra

Az 5. kérdés arra vonatkozott, hogy a népünnepélyt fontos szimbólumként lehet-e értékelni.

Erre a kérdésre a férfiak 93%-a (148 fő) válaszolt igennel; 4%-a nemmel; 4%-a nem válaszolt.

Összességében a válaszadók 93%-a (214 fő) válaszolt igennel; 4%-a (10 fő) válaszolt nemmel; 3%-a (7 fő) nem válaszolt.

A 6. kérdésre — Önnek, személy szerint is fontos jelképe-e a népünnepély — a nők 85%-a válaszolt igennel; 11%-a nemmel válaszolt; 4%-a nem válaszolt a kérdésre.

A férfiak 87%-a igennel, 9%-a nemmel válaszolt; 4% -a nem válaszolt.

Összességében, erre a kérdésre a megkérdezettek 86%-a (199 fő) válaszolt igennel, 10%-a válaszolt nemmel; 4%-a nem válaszolt.

A 7. kérdésre a megkérdezettek 57%-a (133 fő) adott valamilyen választ. A népünnepély mellett jellemző bajai szimbólumnak tartották a válaszadók: a folyókat (Dunát és/vagy Sugovicát) 29%, a Jelky-szobrot 11%, a Szentháromság teret 8%, a Türr-emlékművet 7%, a Jánoska-eresztést 3%.

A 8. kérdésre a megkérdezettek az előre meghatározott válaszmódzatokat jelölték meg:

A nők 58%-a családi-baráti összefüggésben

ként, 19%-a városi tömegrendezvényként, 3%-a gasztrokulturális eseményként, 11%-a idegenforgalmi látványosságként tekint elsődlegesen a népnepélyre, 9%-a nem válaszolt a kérdésre.

2. ábra

A férfiak 65%-a családi-baráti összejövetelként, 19%-a városi tömegrendezvényként, 4%-a gasztrokulturális eseményként, 6%-a idegenforgalmi látványosságként minősíti elsődlegesen a népnepélyt; 6%-a nem válaszolt a kérdésre.

Az összes megkérdezett 63%-a családi-baráti összejövetelnek, 19%-a városi tömegrendezvénynek, 4%-a gasztrokulturális eseménynek, 7%-a idegenforgalmi látványosságnak minősítette a népnepélyt; 7%-a nem válaszolt a kérdésre.

II/2. A kérdőíves vizsgálat értékelése, a SWOT-analízis figyelembevételével

A kérdőíves vizsgálat adatainak ismeretében a következő megállapításokat tehetjük:

a 4. és a 8. kérdésre adott válaszok a népnepély minősítésére vonatkoztak, azzal a különbséggel, hogy a 4. kérdés saját kategóriák megfogalmazását kérte a válaszadóktól, míg a 8. kérdésben előre meghatározott válaszmodozatok voltak. A kapott válaszok azt mutatják, hogy mindkét esetben a családi-baráti összejövetel, egyszóval közösségi alkalom fogalmával azonosították a legtöbben a népnepélyt. A 4. kérdésben a nagyfokú bizonytalanság jele — definíciós problémák — a közel 40%-os megválaszolatlanság, de a 8. kérdésben ennek korrekciójára volt lehetőség. Nem véletlen, hogy ebben a kérdésben már 63%-ban adták azt a választ, hogy elsősorban közösségi alkalom a népnepély.

Az 5. és a 6. kérdés szinten összefüggő, ebben a két kérdésben a népnepély szimbolikusságára kérdeztünk rá direkt módon. Az 5. kérdésben a köztudatra, míg a 6. kérdésben a személyes viszonyokra

voltunk kíváncsiak. Az 5. kérdésre adott válaszokból nyilvánvalóvá vált, hogy a megkérdezettek döntő hányada (93%), a népnepélyt bajai jelképként értékeli. A 6. kérdésben majdnem ilyen arányban adtak igenlő választ, tehát a megkérdezettek 86%-a személy szerint is fontosnak tartja a népnepély szimbolikáját.

A 7. kérdésben a további bajaiságot kifejező jelképekre vonatkozóan gyűjtöttünk adatokat. A legtöbben (29 %) a folyókat — Dunát és Sugovicát — említették, a jeles bajai személyiségek emlékei mellett — Jelky András, Türr István —, továbbá a Szentháromság teret és a Jánoska-eresztést. A folyók, a főtér illetve a Jánoska-eresztés említése azért figyelemre méltó, mert mindegyiknek közvetlen kapcsolata van az eseménnyel. A folyók a halászat tradíciójához kötődnek, ahogy a Jánoska-eresztés is. A Sugovica és a főtér pedig közvetlen fizikai kapcsolatban van az eseménnyel, hiszen annak partján illetve azon rendezik meg.

A hallgatóim által elkészített SWOT-analízis igazolta ezeket az eredményeket. Kíváncsi voltam, hogy azok, akik nem asztalhelybérlióként illetve az asztaltársaság tagjaiként, hanem „szakember” jelöltként vesznek részt az eseményen, milyen módon ítélik meg a népnepélyt. További fontos szempont volt az esetükben, hogy nagy részüknek bajai kötődése „csak” átmeneti, ami árnyalhatja az előfelvetésemet.

A hallgatók elemzése a rendezvény teljes vertikumára irányult, éppen ezért azokat az adatokat emeltem be a vizsgálatomba, amelyek ahhoz közvetlenül kapcsolódnak. Az általuk egyénileg készített SWOT-analíziseket összevettem egymással és az abban szereplő megállapításokat tipizáltam.

A népnepélyre vonatkozó SWOT-analízis vizsgálati szempontból lényeges megállapításai:

Gyengeségek

A népnepély kifelé még mindig kevésbé nyitott, az országos és a külföldi érdeklődés határozott felkeltése hiányzik; tájékoztatás hiánya (az előzővel szorosan összefüggő); jó társaság (barátok) nélkül kevésbé szórakoztató a tömegessége miatt.

Erősségek

Baja polgárai a rendezvény legfőbb támogatói, ezért joggal érezhetik magukénak az ünnepet; az egész várost és környékét „megmozgatja”; családias rendezvény, régi barátságok „felmelegítése”, újak megkötése; szabadtéri rendezvény, nagy tömeg befogadása, befogadó jelleg; az emberek nagy része azonos céllal megy a népnepélyre; az emberek közel kerülnek egymáshoz —fizikailag, lelkileg egyaránt, ismeretlenek köszöntik egymást; testvérvárosok képviselői jelen vannak.

Lehetőségek

A bajai identitás erősítése; befogadó jellege idegenforgalmi vonzerőt jelent; világszerte megismerik a várost; gazdasági-kulturális kapcsolatok kiépítése; további támogatók, szponzorok megjelenése várható

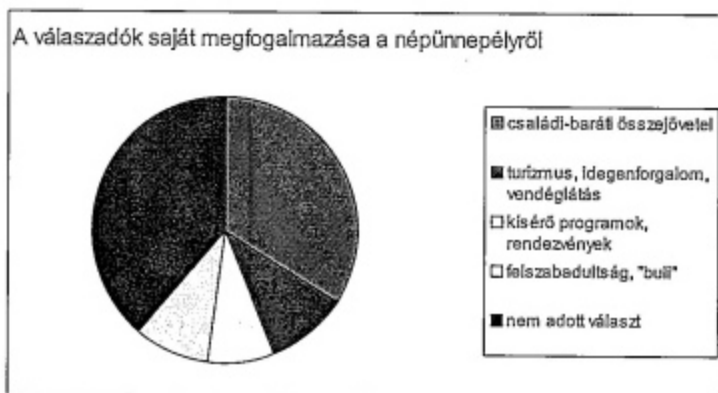
Veszélyek

A támogatóknak jelentős a részesedése a költségviselésben, ezért felülkerekedhetnek a gazdasági érdekek és eltávolodhat annak eredeti szándékától, tehát a családi-as-baráti hangulattól.

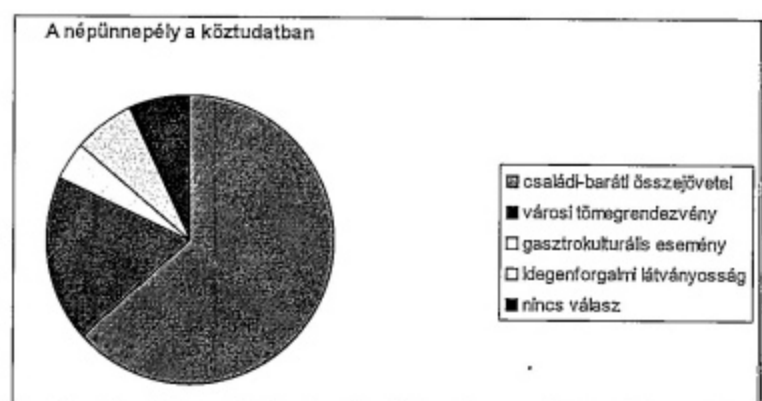
A hallgatók elemzéseinek legfontosabb megállapításai megerősítették a kérdőíves vizsgálat válaszadóinak véleményét. A kérdőív arra volt alkalmas, hogy a megkérdezettek a meglévő tapasztalataik alapján nyilatkozzanak, míg az elemzés már a jövőbeni lehetőségekre és veszélyekre is felhívja a figyelmet.

A gyengeségekhez sorolt tapasztalatok alapvetően technikai korrekciót igényelnek, és hatásuk már rövidebb időszak alatt érzékelhető.

Az erősségek között említett tapasztalatok állnak legközelebb a vizsgálat szándé-

1. ábra

2. ábra

kához, és megfelelően igazolják is az előfelvetést illetve a megkérdés eredményeit. Ezzel szorosan összefügg a lehetőségeknél felvetett identitás erősítő szándék, ami nyilvánvalóan hosszú távon alakul-erősödik.

A veszélyeknél nem soroltam fel a technikai jellegű buktatókat, például a szabadtéri rendezvény hátrányait. A leglényegesebb azonban igen, amelyet szinte valamennyi hallgató érzékelt. Ez a finanszírozással függ össze. Azzal, hogy a későbbiekben a rendezvény „csak” egy jó üzlet lesz-e, vagy megmarad a bajaiság legfontosabb kifejeződésének. Ahogyan az egyik hallgató fogalmazott: „Szegényt és gazdagot egyaránt főző-sorba csalogató eseménynek.”

Kérdés, hogy a lehetőségeknél említett „további támogatók...megjelenése...” mekkora kísértést jelenthet a szervezőknek ahhoz, hogy eredeti szándékuktól eltérítse őket, illetve partner lesz-e ebben a város közönsége?

A helyi társadalom meghatározásánál használt Warren kategóriáknak, valamint Enyedi György feltételrendszerének egyik-másik elemére próbáltam rámutatni a vizsgálat segítségével. A településközösségek rendszerszerű felfogása megköveteli ezeknek a funkcióknak az érvényesülését.

A népnépély családi-baráti jellege igazolja Warren 3. funkcióját, ami a társadalmi részvételre irányul, de hosszabb távon érvényesül az első funkció, ami a szocializációra és a 4. funkció, ami a társadalmi normák betartására vonatkozik.

Ugyancsak kimutathatóvá vált az a feltételrendszer, amelyet Enyedi György állított fel ahhoz, hogy megértsük, mi a jó közérzet alapja egy településen.

A népnépellyel kapcsolatos vizsgálati eredmények a 4. és az 5. feltétel teljesülését közvetlenül bizonyítják, hiszen a barátok, rokonok elérhetőségére a rendezvény jó alkalom, de a település közösségéhez fűződő érzelmi-, kulturális- vagy presztízsjellegű kapcsolatok is kifejeződnek abban.

Ezúton szeretném megköszönni a közreműködést a JAMKIH kollektívájának, Pöszmet Zsolt tanszéki demonstrátornak és az EJF IV. évfolyamos, művelődésszervező szakos hallgatóinak.

Brachinger Tamás

Elhangzott Baján, 2001. november 6-án, a MAGYAR TUDOMÁNY NAPJA MEGYEI TUDOMÁNYOS FÓRUM plenáris ülésén „A halászlé mint a bajaiság szimbóluma” címmel.

ÚTRAVALÓ

Mesterien megalkotott, küllemében és tartalmában is értékes kis antológiát kaptam ajándékba Udvardi István régi barátomtól és földimtól, aki a könyvecskét szerkesztette és bevezetőjét is írta. A verseket tartalmazó kis antológia színvonalát a Badacsonytomajban élő és alkotó húga, Udvardi Erzsébet kiváló festőművésznak, városunk díszpolgárának a fényeket arany fóliával kifejező alkotásai is növelik.

Az utazók, a költemények barátai számára válogatott gyöngyszemek tizenhat szerzője irodalmi életünkben nagy szerepet játszó, jelentős tekintélyű költők — Ady Endre, Áprily Lajos, Babits Mihály, Illyés Gyula, József Attila, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső, Mécs László, Nadányi Zoltán, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Reményik Sándor, Somlyó Zoltán, Szabó Lőrinc, Tóth Árpád és Weöres Sándor — harminchat, jó hangulatot keltő költeményeit tartalmazzák.

Udvardi István bevezetőjében kifejtet-

te, hogy formai szempontok nemigen vezérelték a válogatásban „... egyedül a költemények hangulata, légköre, egyszóval „amitől függ az ének varázsa”, az, amit e kis kötet átnyújtásakor szeretnék megosztani a líra barátaival.”

Útravaló összefoglaló címet adta a magyar költők műveiből általa kiválasztott verseket tartalmazó könyvnek, alcímként vasúti versek antológiáját jelölte meg.

Azzal kezdi bevezetőjében, hogy: „Aggódva bocsátom útjára ezt a síneken gördülő lírai szerelvényt (vasúti versek válogatott gyűjteményét), vajon kaphat-e zöld szemafort a verskedvelő szívek állomásain?”

Megnyugtathatlak, hogy az igényes verskedvelők számára a színes lámpákkal működő vasúti jelzőberendezés szabad utat jelző, zöld fényt ad, ha utazunk, ámde szellemi élvezetet jelent olvasóink akkor is, ha útra sem kelnek.

Bánáti Tibor

Fotó: B. A.

*Minden kedves olvasóknak
kellemes karácsonyi ünnepeket*

és

boldog új évet

kíván a

Bajai Honpolgár

szerkesztősége

BAJAI HONPOLGÁR

Ünnepek és Környezetvédelem

2001. december 11. 11281 szám 400 Ft

Várostörténeti és
Környezetvédő Lap

Megjelenik minden hónap
első napján ISBN 1416-4469

<http://www.bajaobs.hu/baja/honpolgr/mutato.htm>

Szerkeszti a szerkesztőbizottság

Felelős vezető:
Bánáti Tibor

Tagjai:

Bálint László, dr. Dániel József, Jász Anikó,
Kovács Zita, dr. Laki Ferenc,
Sárosy Józsefné, Schmidt Antal

Tervező szerkesztő:
Bálint Attila

Lapalapító és kiadó:
Újvárosi Általános Művelődési Központ

Postacím:
6500 Baja, Oltvány Imre u. 14.

Fenntartó:

Bajai Honpolgár Alapítvány

Az alapítvány számlavezető bankja:
OTP Kereskedelmi Bank Rt.
Bajai Fiókja 11732033
Bajai Honpolgár Alapítvány 20030119

Nyomdai munkák:

Arculat Nyomda Kft.

Baja, Attila u. 15. Tel.: 79/428-944

KÉZIRATOT, FÉNYKÉPET NEM ŐRZÜNK
MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.